

Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου
Σχολή Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών
Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων
Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
«Διακυβέρνηση και Δημόσιες Πολιτικές»

Διπλωματική εργασία

**«Η επίδραση των δημόσιων πολιτικών στην εφαρμογή της
Ευρωπαϊκής Κοινής Αγροτικής Πολιτικής.
Η περίπτωση των Νέων Γεωργών στην Αργολίδα»**

Θεοδοσία Τάνταρου

Κόρινθος, Νοέμβριος 2017

University of Peloponnese
Faculty of Social and International Sciences
Department of Political Science and International Relations
Master Program in
Governance and Public Policies

Master Thesis

**«The influence of public policies in implementing the
Common Agricultural Policy of the European Union.
Argolidas' Prefecture Young Farmers' case study»**

Theodosia Tantarou

Corinth, November 2017

*Στον ευλογημένο τόπο της Αργολίδας
που διαθέτει όλες τις προϋποθέσεις για να παράξει ευκαιρίες,
δουλειές και εισόδημα για τους κατοίκους του,
αρκεί να αφεθούν στο περιθώριο ξεπερασμένες πρακτικές και
γραφειοκρατικές αγκυλώσεις του παρελθόντος.*

Ευχαριστίες

Αισθάνομαι την ανάγκη να ευχαριστήσω τους καθηγητές του μεταπτυχιακού μου που καθ' όλη τη διάρκειά του, ο καθένας εξ αυτών στο επιστημονικό του πεδίο, με βοήθησαν να διευρύνω τους ορίζοντες μου μέσα σε ένα σύγχρονο πανεπιστημιακό περιβάλλον, το οποίο διέφερε κατά πολύ από τις παραστάσεις και εμπειρίες που είχα από την φοίτησή μου, προ εικοσαετίας, στην Νομική Αθηνών .

Ιδιαίτερα θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή της παρούσης διπλωματικής κ. Χαράλαμπο Τσιλιώτη για την εμπιστοσύνη και την εκτίμηση που μου έδειξε.

Εμπνευστής και ο άνθρωπος που με προέτρεψε να εγγραφώ στο πρόγραμμα μεταπτυχιακών σπουδών «Διακυβέρνηση και Δημόσιες Πολιτικές», του Τμήματος Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου, ήταν ο σύζυγός μου Δημήτρης, στον οποίο οφείλω αυτό το όμορφο ταξίδι στην γνώση. Υπήρξε, καθ' όλη τη διάρκεια της φοίτησής μου, το στήριγμά μου και με την ηθική υποστήριξή του συνέβαλε ουσιαστικά στην ολοκλήρωση των σπουδών μου.

Τέλος οφείλω να ευχαριστήσω τον γιό μου Ηλία που, αν και μικρός σε ηλικία, έδειξε απεριόριστη κατανόηση και δεν εξέφρασε κανένα παράπονο για τον χρόνο που αναγκάστηκα να αφιερώσω στις σπουδές μου στερώντας τον από εκείνον. Ευελπιστώ ότι η δική μου προσπάθεια θα αποτελέσει παράδειγμα προς μίμηση γι' αυτόν.

«Η επίδραση των δημόσιων πολιτικών στην εφαρμογή της Ευρωπαϊκής Κοινής Αγροτικής Πολιτικής. Η περίπτωση των Νέων Γεωργών στην Αργολίδα»

Σημαντικοί Όροι: Δημόσια Διοίκηση, Κοινή Αγροτική Πολιτική, Νέοι Γεωργοί, Αργολίδα

Περίληψη

Σκοπός της παρούσης διπλωματικής ήταν η διερεύνηση της επίδρασης των δημόσιων πολιτικών και ο ρόλος της δημόσιας διοίκησης στην εφαρμογή και την αποτελεσματικότητα της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής και στα αίτια της ενδεχόμενης ανασταλτικής της επίδρασης. Η έρευνα διενεργήθηκε με την μορφή περίπτωσης μελέτης στην περιοχή της Αργολίδας και στους νέους γεωργούς που έχουν συμμετάσχει τα προηγούμενα χρόνια σε προγράμματα ενίσχυσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τα οποία υλοποιούν οι τοπικές και περιφερειακές υπηρεσίες.

Από την πρωτογενή έρευνα που διενεργήθηκε στο πεδίο των νέων γεωργών της Αργολίδας και στις τοπικές και περιφερειακές δημόσιες υπηρεσίες, αναδείχθηκε ότι η παρέμβαση της δημόσιας διοίκησης στην εφαρμογή της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής έχει ιδιαίτερα ανασταλτικό χαρακτήρα στην αγροτική ανάπτυξη. Συγκεκριμένα, η έρευνα έδειξε ότι οι ενέργειες της δημόσιας διοίκησης χαρακτηρίζονται από μεγάλες καθυστερήσεις και έλλειψη συνέπειας. Αυτά οδηγούν τους νέους γεωργούς στην εκδήλωση αρνητικών σχολίων για τα προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και σε αρνητικά αποτελέσματα στην αγροτική ανάπτυξη.

Η έρευνα έδειξε επίσης, ότι η δημόσια διοίκηση δεν εφαρμόζει ένα σύγχρονο μοντέλο διακυβέρνησης, καθώς δεν ακολουθεί -μεταξύ άλλων- διαδικασίες διαβούλευσης και αξιολόγησης. Τα ευρήματα της πρωτογενούς έρευνας συνδυάστηκαν με την σχετική βιβλιογραφική επισκόπηση, εξήχθησαν συμπεράσματα και κατατέθηκαν προτάσεις για την αναστροφή της υφιστάμενης αναποτελεσματικής μεθόδου διακυβέρνησης στον τομέα της αγροτικής πολιτικής και ειδικότερα των νέων γεωργών.

«The influence of public policies in implementing the Common Agricultural Policy of the European Union. Argolidas' Prefecture Young Farmers' case study»

Keywords: Public Administration, Common Agricultural Policy, Young Farmers, Argolida

Summary

The purpose of this thesis was to investigate the impact of public policies and the role of public administration on the implementation and effectiveness of the E.U. Common Agricultural Policy and the causes of its potential inhibitory effects. The survey was conducted as a case study in the Argolida region using the young farmers who had participated in previous EU aid programs which were implemented by local and regional government services.

The primary research, which was carried out in the field of young farmers in Argolida and in the local and regional public services, revealed that the intervention of the public administration in the implementation of the CAP had a particularly inhibiting effect on rural development. In particular, the research showed that the public administration's actions were characterized by long delays and lack of consistency. This led to negative feedback by the young farmers regarding EU programs and ultimately had its negative effects on rural development.

The survey also showed that public administration does not apply a modern model of governance, as it does not follow public deliberation and evaluation procedures, among other things. The findings of the primary research were combined with the relevant bibliographic review, where conclusions were drawn and proposals made to reverse the current ineffective method of governance in the field of agricultural policy and in particular with young farmers.

Περιεχόμενα

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο: Σκοπός και ερευνητικά ερωτήματα

- 1.1 Εισαγωγή στο ερευνητικό πλαίσιο της διπλωματικής 1
- 1.2 Υπόθεση εργασίας και ερευνητικά ερωτήματα της διπλωματικής 6
- 1.3 Ανακεφαλαίωση 7

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο: Κοινή Αγροτική Πολιτική

- 2.1 Εισαγωγή: Η Κ.Α.Π. με μια ματιά 8
- 2.2 Ζωντανή αγροτική ζωή και οικονομία στην Ε.Ε. 9
- 2.3 Οι Νέοι Γεωργοί στην Ε.Ε. 10
- 2.4 Οι Νέοι Γεωργοί στην Ελλάδα. 10
- 2.5 Η ΚΑΠ και τα προγράμματα Νέων Γεωργών στην Ελλάδα..... 11
- 2.6 Ανακεφαλαίωση 12

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο: Ο γεωργικός τομέας στην Αργολίδα

- 3.1 Αργολίδα, μια κατεξοχήν γεωργική περιοχή..... 13

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο: Δημόσιες Πολιτικές

- 4.1 Εισαγωγή στις Δημόσιες Πολιτικές..... 15
- 4.2 Ο «κύκλος της πολιτικής» 17
- 4.3 Η αρχή της επικουρικότητας..... 18

4.4	Οι δημόσιες πολιτικές στην Ελλάδα στον τομέα της ΚΑΠ	20
4.5	Έξυπνοι στόχοι	21
4.6	Οι κεντρικοί ελληνικοί διοικητικοί μηχανισμοί άσκησης δημόσιας πολιτικής στον αγροτικό τομέα	22
4.7	Αξιολόγηση δημόσιων πολιτικών	23

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο: Πρωτογενής έρευνα

5.1	Μεθοδολογία έρευνας.....	26
5.2	Το ερευνητικό πρόβλημα και τα ερευνητικά ερωτήματα.....	28
5.3	Επιλογή ερευνητικών υποκειμένων.....	29
5.4	Επιλογή ερευνητικών δειγμάτων	30
5.5	Τα ερωτηματολόγια.....	31
5.6	Ερευνητικά ευρήματα	32
5.6.1	Εισαγωγή για το ερωτηματολόγιο της Δημόσιας Διοίκησης	32
5.6.2	Ευρήματα και σχολιασμός ερωτηματολογίου Δημόσια Διοίκηση..	32
5.6.3	Ευρήματα και σχολιασμός ερωτηματολογίου νέων γεωργών.....	37
5.7	Συνδυαστικός σχολιασμός των ευρημάτων και συμπεράσματα.....	43
5.7.1	Εισαγωγή στον σχολιασμό των ευρημάτων	43
5.7.2	Η επίδραση των πολιτικών της Δ.Δ. στην αποτελεσματικότητα της Κ.Α.Π. μέσα από την παρούσα μελέτη περίπτωσης	44

5.7.3 Τα αίτια της ανασταλτικής επίδρασης της Δ.Δ. στην αποτελεσματικότητα της Κ.Α.Π.	46
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο: Συμπεράσματα και προτάσεις	
6.1 Εισαγωγή.....	47
6.2 Συμπεράσματα.....	48
6.3 Προτάσεις	49
6.4 Επίλογος.....	51
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α	52
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β	62
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	67

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1-1: Κάτοχοι γεωργικών εκμεταλλεύσεων ανά ηλικία	5
Πίνακας 2-1: Προγράμματα Νέων Γεωργών στην Ελλάδα	11
Πίνακας 5-1: Σύνολο δείγματος Νέων Γεωργών Αργολίδας	31
Πίνακας 5-2: Ηλικία ερωτώμενων.....	37
Πίνακας 5-3: Εκπαίδευση ερωτώμενων	37
Πίνακας 5-4: Οικογενειακή κατάσταση ερωτώμενων.....	38
Πίνακας 5-5: Αριθμός παιδιών ερωτώμενων.....	38
Πίνακας 5-6: Τόπος διαμονής ερωτώμενων	38
Πίνακας 5-7: Δραστηριότητα στον πρωτογενή τομέα.....	38
Πίνακας 5-8: Κατά κύριο επάγγελμα γεωργός	39
Πίνακας 5-9: Ασχολία συζύγου με γεωργία	39
Πίνακας 5-10: Ασχολία παιδιών με γεωργία	39
Πίνακας 5-11: Άλλες δραστηριότητες ερωτώμενων	39
Πίνακας 5-12: Σε ποιο πρόγραμμα Νέων Γεωργών έχετε ενταχθεί;.....	40
Πίνακας 5-13: Πότε έγινε η εκπαίδευση για το πρόγραμμα Νέων Γεωργών; ...	40
Πίνακας 5-14: Πότε έγιναν οι πληρωμές για το πρόγραμμα Νέων Γεωργών; ...	40
Πίνακας 5-15: Το ποσό της ενίσχυσης ήταν το προβλεπόμενο;	41
Πίνακας 5-16: Χρησιμοποιήσατε εξωτερικό σύμβουλο;	41

Πίνακας 5-17: Πώς βαθμολογείτε τις υπηρεσίες του δημοσίου για το πρόγραμμα Ν.Γ.;	41
Πίνακας 5-18: Το πρόγραμμα Ν.Γ. βοήθησε την ανάπτυξη της αγροτικής σας εκμετάλλευσης;	42
Πίνακας 5-19: Πώς αξιολογείτε την αρμόδια Δημόσια Υπηρεσία για την ενημέρωση που σας παρέχει;	42
Πίνακας 5-20: Πώς αξιολογείτε την αρμόδια Δημόσια Υπηρεσία για την τεχνική υποστήριξη που σας παρέχει;	43
Πίνακας 5-21: Θα συμβουλευάτε έναν Ν.Γ. να ενταχθεί σε πρόγραμμα Νέων Γεωργών;	43

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Διάγραμμα 1-1: Προβληματικοί παράγοντες για επενδύσεις.....	1
Διάγραμμα 1-2: Πρόθεση για επιστροφή στην ύπαιθρο	3
Διάγραμμα 1-3: Πρόθεση για εργασία στην γεωργία.....	3
Διάγραμμα 2-1: Ηλικιακή κατάταξη γεωργών στην Ε.Ε.	10
Διάγραμμα 4-1: Ο κύκλος της πολιτικής.....	18
Διάγραμμα 4-2: Έξυπνοι στόχοι (smart goals).....	22

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

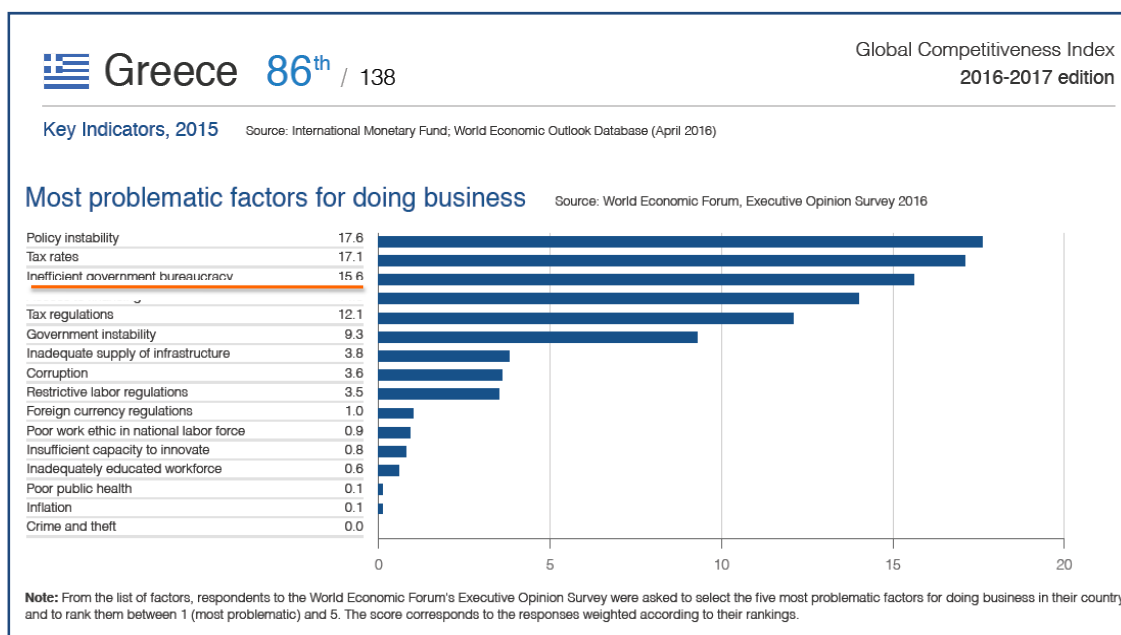
ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

1.1 Εισαγωγή στο ερευνητικό πλαίσιο της διπλωματικής

Η παρούσα διπλωματική εκπονείται σε μια ιδιαίτερα τεταμένη πολιτικά, οικονομικά και κοινωνικά περίοδο, καθώς η χώρα βιώνει τον 8^ο χρόνο κρίσης. Ανάμεσα στα πολλά αίτια που ενοχοποιούνται για την κρίση, η δημόσια διοίκηση κατέχει πρωτεύουσα και περίοπτη θέση.

Η πρόσφατη έκθεση του World Economic Forum, καταδεικνύει την δημόσια διοίκηση ως τον τρίτο αρνητικό παράγοντα για την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα.

Διάγραμμα 1-1: Προβληματικοί παράγοντες για επενδύσεις

Πηγή: World Economic Forum

Επιπλέον, όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στην εισαγωγή της ετήσιας έκθεσης¹ 2017 του Συνηγόρου του Πολίτη, «Η οξύτατη οικονομική κρίση την οποία διέρχεται η

¹ Συνήγορος του πολίτη, *Ετήσια Έκθεση: Η δημόσια διοίκηση στην κρίση*, 2017, σελ. 1

χώρα ανέδειξε τόσο τις δομικές όσο και τις λειτουργικές αδυναμίες της ελληνικής δημόσιας διοίκησης».

Ακόμη πιο εμφατικά αναδεικνύει το θέμα ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας Προκόπης Παυλόπουλος, όταν τον Μάρτιο του 2017, στα πλαίσια του Συνεδρίου για την Οικονομία και την Ανάπτυξη που διοργανώνει ετησίως το Γραφείο της Βουλής, ανέφερε, ότι *«Το πεδίο που χρειάζεται περισσότερο μεταρρυθμίσεις από το σύνολο της κρατικής μηχανής θα συμφωνήσουμε ότι είναι η Δημόσια Διοίκηση»* και συνέχισε σε άλλο σημείο, *«Αν δεν υπάρξει βαθιά μεταρρύθμιση της Δημόσιας Διοίκησης, δεν είναι δυνατόν να μιλάμε για πραγματική έξοδο από την κρίση. Είναι ουτοπικός ο στόχος εξόδου χωρίς κατάλληλη Δημόσια Διοίκηση. Πρέπει να γίνουν τομές με διάρκεια».*

Την ίδια περίοδο που εξελίσσονται τα παραπάνω, ο πρωτογενής τομέας της χώρας βιώνει και αυτός την δική του κρίση. Μια κρίση βέβαια που έρχεται από μακριά, καθώς, ενδεικτικά, το γεωργικό εισόδημα, χωρίς επιδοτήσεις, μειώθηκε από το 1995 έως το 2013 κατά 80%, όπως προκύπτει από μελέτη του Έλληνα γεωργοοικονομολόγου Φ. Βακάκη²(Βακάκης Φ,2013).

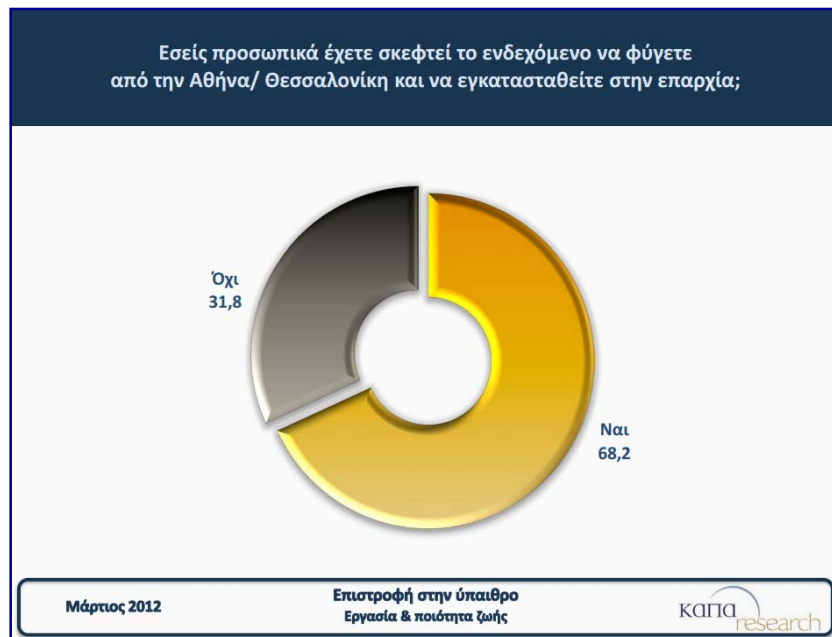
Αυτό όμως δεν ήταν γνωστό στην κοινή γνώμη όπως αποδεικνύεται από την έρευνα³ της Κάπα Research (2012) όπου το 68,2% των συμμετεχόντων (Αθήνα - Θεσσαλονίκη) δηλώνουν ότι θα επιθυμούσαν να μετεγκατασταθούν στην επαρχία και το 33% εξ αυτών να ασχοληθούν με την γεωργία (Διαγράμματα 1.1 & 1.2.).

---

² Βακάκης Φ., *Διαχρονική εξέλιξη των οικονομικών μεγεθών που προσδιορίζουν το γεωργικό εισόδημα*, 2013

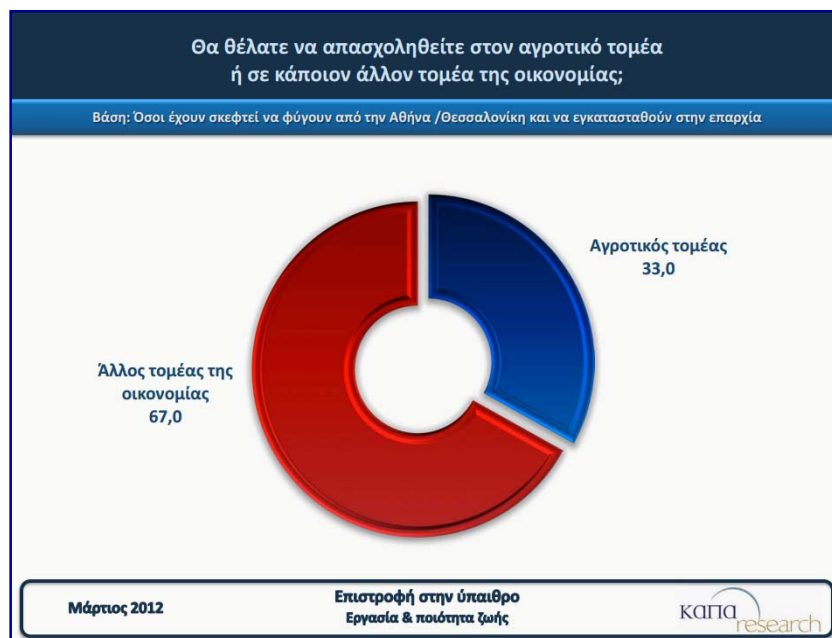
³ Κάπα Research, πανελλαδική έρευνα, *Επιστροφή στην ύπαιθρο*, 2012

Διάγραμμα 1-2: Πρόθεση για επιστροφή στην ύπαιθρο

Πηγή: Κάπα Research, 2012

Διάγραμμα 1-3: Πρόθεση για εργασία στην γεωργία

Πηγή: Κάπα Research, 2012

Πέραν δε τούτων τα ανωτέρω ευρήματα έχουν και μια άλλη σπουδαία ερμηνεία. Αναδεικνύουν και αποδεικνύουν και την υψηλή σημασία, αξία και προτεραιότητα που έχει ο πρωτογενής τομέας στην συνείδηση της κοινής γνώμης, ιδιαίτερα, αν όχι αποκλειστικά, των αστικών περιοχών, για την έξοδο από την κρίση.

Αυτό βέβαια, τεκμηριώνεται και από πλήθος άλλων στοιχείων, όπως, ενδεικτικά, η έρευνα καθηγητών του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών⁴, στην οποία αναφέρεται ότι, *«Για την ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας και την έξοδο από την κρίση, έχουν υποδειχθεί συγκεκριμένοι κλάδοι τροφίμων και παραγωγικές περιοχές, που θα μπορούσαν να αποτελέσουν το βασικό μοχλό ανάπτυξης...»*.

Μία από αυτές τις περιοχές που υπονοούνται στην ανωτέρω αναφορά, είναι και η Αργολίδα, στην οποία ο πρωτογενής τομέας κατέχει την πρώτη θέση στην περιφέρεια Πελοποννήσου, προσφέροντας το 26,9% της παραγόμενης αξίας του πρωτογενή τομέα της περιφέρειας⁵.

Από τα ανωτέρω ευκόλως αναδεικνύονται τέσσερα δεδομένα , ήτοι :

- Διερχόμαστε τον όγδοο χρόνο μιας πρωτοφανούς στα ιστορικά δεδομένα κρίσης.
- Η αναδιάρθρωση της δημόσιας διοίκησης κρίνεται ως ένα από τα κλειδιά για την έξοδο από την κρίση.
- Ο πρωτογενής τομέας της γεωργίας, που είναι και αυτός "κλειδί" για την έξοδο από την κρίση, βρίσκεται υπό «κατάρρευση».
- Ένας νομός, η Αργολίδα, όπου ο πρωτογενής τομέας αποτελεί κεντρικό άξονα της οικονομίας.

Πέραν όμως αυτών από το ερευνητικό μας πεδίο δεν θα πρέπει να παραλείψουμε και τον παράγοντα «ανθρώπινοι πόροι». **Υπάρχουν διαθέσιμοι Νέοι Γεωργοί για να αναλάβουν την αναζωογόνηση του πρωτογενή τομέα της χώρας, αν υποθέσουμε ότι όλες οι λοιπές παράμετροι που εμποδίζουν την ανάπτυξή του ανασυρθούν;**

---

⁴ Χ. Κασίμης, Σ. Ζωγραφάκης, *Κρίση και Επιστροφή στη Γεωργία*, υπό έκδοση συλλογικό, προδημοσίευση AGRENTA, 27.7.2014 Αθήνα.

⁵ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ, παράρτημα υφιστάμενης κατάστασης, 2012, σελ. 66.

Σύμφωνα με την Eurostat⁶ δεν υπάρχουν, καθώς μόνο το 5,2% των κατόχων γεωργικών εκμεταλλεύσεων στην Ελλάδα είναι κάτω των 35 ετών.

Πίνακας 1-1: Κάτοχοι γεωργικών εκμεταλλεύσεων ανά ηλικία

Distribution of holding managers by selected age groups in the EU Member States, 2013 (share of total managers - %)					
	Less than 35	From 35 to 44	From 45 to 54	From 55 to 64	65 or over
EU	6.0%	15.2%	22.9%	24.7%	31.1%
Belgium	4.0%	15.2%	32.9%	26.8%	21.2%
Bulgaria	6.4%	13.2%	18.5%	25.2%	36.7%
Czech Republic	4.6%	14.8%	23.8%	33.9%	23.0%
Denmark	2.5%	14.7%	31.2%	27.6%	24.0%
Germany	6.8%	19.7%	37.2%	29.8%	6.5%
Estonia	7.5%	16.8%	23.4%	21.8%	30.4%
Ireland	5.7%	15.2%	23.7%	26.1%	29.4%
Greece	5.2%	14.7%	23.9%	24.9%	31.3%
Spain	3.7%	12.7%	25.0%	25.2%	33.3%
France	8.8%	19.1%	32.7%	27.0%	12.4%
Croatia	4.0%	9.9%	21.8%	29.1%	33.3%
Italy	4.5%	10.8%	21.6%	23.3%	39.7%
Cyprus	1.7%	6.9%	21.5%	30.1%	40.0%
Latvia	5.0%	14.5%	26.2%	24.1%	30.0%
Lithuania	5.6%	13.9%	25.6%	20.9%	34.0%
Luxembourg	8.7%	17.3%	32.2%	27.4%	14.4%
Hungary	6.1%	14.9%	19.4%	29.2%	30.3%
Malta	3.8%	12.9%	24.8%	33.4%	25.1%
Netherlands	3.1%	16.3%	32.7%	26.9%	21.0%
Austria	10.9%	24.4%	36.5%	19.6%	8.6%
Poland	12.1%	23.7%	30.2%	24.3%	9.6%
Portugal	2.5%	7.2%	16.6%	23.6%	50.1%
Romania	4.7%	13.9%	16.9%	23.5%	41.0%
Slovenia	4.8%	14.4%	26.4%	29.1%	25.3%
Slovakia	8.1%	15.4%	24.9%	30.0%	21.6%
Finland	8.5%	22.0%	30.1%	29.2%	10.2%
Sweden	4.4%	12.8%	24.8%	28.0%	30.0%
United Kingdom	3.9%	11.0%	26.6%	27.9%	30.6%
Norway	8.0%	21.2%	31.3%	26.5%	13.0%

Shares might not add up to 100% due to rounding.

Πηγή: Eurostat, 2015

Το παραπάνω όμως στοιχείο, τελεί εν γνώσει της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής Ε.Ε.) και για το λόγο αυτό, στο πλαίσιο της νέας Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (στο εξής ΚΑΠ) σχεδόν 180.000 νέοι γεωργοί αναμένεται να πάρουν μια επιχορήγηση εγκατάστασης κατά την τρέχουσα περίοδο προγραμματισμού μέχρι το 2020, όπως

⁶ Eurostat, *Farm structure survey 2013*, 2015. Η Eurostat είναι η Ευρωπαϊκή Στατιστική Υπηρεσία.

χαρακτηριστικά έχει δηλώσει ο Ντάνιελ Ροζάριο, εκπρόσωπος για τη Γεωργία και την Αγροτική Ανάπτυξη της Κομισιόν, στην EurActiv⁷.

1.2 Υπόθεση εργασίας και ερευνητικά ερωτήματα της διπλωματικής

Το επόμενο διάστημα θα υλοποιηθούν στη χώρα (και στην Αργολίδα) μια σειρά από δράσεις επιχορήγησης νέων γεωργών, που η επιτυχία τους θα διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο για τον πρωτογενή τομέα και αυτός, με την σειρά του, για την έξοδο από την κρίση.

Οι επιχορηγήσεις αυτές, αν και προέρχονται από την Ε.Ε. στα πλαίσια της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής, διαμεσολαβούνται και εφαρμόζονται στην χώρα από την ελληνική δημόσια διοίκηση. Άρα, το κεντρικό ερώτημα που προκύπτει και καλείται να διερευνήσει η παρούσα διπλωματική είναι:

Ποιά είναι η επίδραση της δημόσιας διοίκησης στην εφαρμογή και την αποτελεσματικότητα της Κ.Α.Π. και ποια τα αίτια της ενδεχόμενης ανασταλτικής της επίδρασης;

Το παραπάνω κεντρικό ερευνητικό ερώτημα θα εξειδικευθεί σε επιμέρους ερωτήματα στο πέμπτο κεφάλαιο της διπλωματικής, όπου αναπτύσσεται και η πρωτογενής έρευνα. Για την πληρέστερη αντιμετώπιση του θέματος κρίνεται σκόπιμο να προηγηθούν:

- Μια περιγραφή της Κ.Α.Π. σε επίπεδο Ε.Ε. και Ελλάδος και ένα περίγραμμα των προγραμμάτων Νέων Γεωργών (στο εξής Ν.Γ.) στο δεύτερο κεφάλαιο.
- Μια αποτύπωση του γεωργικού τομέα στην Αργολίδα στο τρίτο κεφάλαιο.
- Μια ενδελεχής ανάλυση των δημόσιων πολιτικών στο τέταρτο κεφάλαιο και θα ακολουθήσουν, η πρωτογενής έρευνα στο πέμπτο κεφάλαιο, όπως ήδη αναφέρθηκε, και τα συμπεράσματα με τις προτάσεις στο έκτο κεφάλαιο.

---

⁷ Euractiv, *Eurostat: Μόλις 5.2% οι νέοι αγρότες που διαχειρίζονται καλλιέργειες στην Ελλάδα*, 2015. Η Euractiv είναι ιστοχώρος πληροφόρησης για την Ευρωπαϊκή Ένωση.

1.3 Ανακεφαλαίωση

Στόχος ήταν στο πρώτο κεφάλαιο της παρούσης να σκιαγραφηθεί το πολιτικό, οικονομικό, θεσμικό και ιστορικό περιβάλλον στο οποίο έλαβε χώρα η παρούσα διπλωματική.

Σε αδρές γραμμές και λαμβάνοντας υπόψη ότι διανύουμε τον όγδοο χρόνο οικονομικής κρίσης, πρωτοφανούς ως προς την διάρκειά της αλλά και για το μέγεθος και την προοπτική της, κρίνεται και γίνεται ευρέως αποδεκτό ότι η αναδιάρθρωση της δημόσιας διοίκησης είναι καθοριστικής σημασίας ζήτημα για την έξοδο τη χώρας από την κρίση.

Επίσης ο πρωτογενής τομέας της χώρας είναι κεφαλαιώδους σημασίας για την έξοδο από την κρίση και βρίσκεται υπό κατάρρευση, ενώ για την Αργολίδα ο πρωτογενής τομέας αποτελεί κεντρικό άξονα της οικονομίας και οι νέοι γεωργοί, που πρέπει να πρωτοστατήσουν στην αναζωογόνηση της ελληνικής γεωργίας, κατέχουν πολύ μικρό ποσοστό στο σύνολο των γεωργών.

Εν μέσω όμως αυτών των δεδομένων και με στόχο την ενίσχυση και βελτίωση της αγροτικής παραγωγής υπάρχουν για το επόμενο διάστημα στοχευμένοι πόροι της Ε.Ε. για τους νέους γεωργούς οπότε στα επόμενα κεφάλαια θα επιχειρηθεί η αναζήτηση του ρόλου της Δημόσιας Διοίκησης στα προγράμματα των Ν.Γ. και σε περίπτωση που αυτή είναι ανασταλτική, θα διερευνηθούν τα αίτια.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

ΚΟΙΝΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

2.1 Εισαγωγή: Η Κ.Α.Π. με μια ματιά

Καθώς το κεφάλαιο της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής της Ε.Ε. είναι τεράστιο και προκειμένου να αποτυπωθούν στη παρούσα εργασία τα κρίσιμα σημεία της ΚΑΠ, με τον κατά το δυνατόν πιο συνοπτικό τρόπο, παρουσιάζονται στη συνέχεια πληροφορίες και στοιχεία από την επετειακή έκδοση⁸ της Ε.Ε. για τα 50 χρόνια της ΚΑΠ που κυκλοφόρησε το 2012.

- Δημιουργήθηκε το 1957 στα πλαίσια της Συνθήκης της Ρώμης με σκοπό να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα του 2^{ου} Παγκοσμίου Πολέμου, ώστε οι πολίτες της Ευρώπης να απολαμβάνουν καλής ποιότητας τροφή σε προσιτές τιμές και οι αγρότες να κερδίζουν δίκαιο εισόδημα.
- Αποτελεί ακρογωνιαίο λίθο της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης που έδωσε στους Ευρωπαίους πολίτες πέντε δεκαετίες ασφαλούς εφοδιασμού σε τρόφιμα και μια ζωντανή ύπαιθρο.
- Εξήντα χρόνια μετά την θεσμοθέτησή τους, οι αξίες της ΚΑΠ παραμένουν ισχυρές.
- Στη πάροδο των ετών χρειάστηκαν πολλές προσαρμογές στις συνεχώς μεταβαλλόμενες συνθήκες. Τα τρία θεμελιώδη στοιχεία της ΚΑΠ είναι:
  - Εξασφάλισε την διατροφική αυτάρκεια της Ευρώπης.
  - Προσαρμόστηκε στις νέες περιβαλλοντικές προκλήσεις και στην αρχή της βιωσιμότητας.
  - Επέκτεινε το ρόλο των γεωργών πέρα από τα όρια της παραγωγής τροφίμων, και στην εν γένει ανάπτυξη της υπαίθρου.

---

⁸ European Union, (2012) *The Common Agricultural Policy*, Luxembourg, Publications of the European Union.

Η ΚΑΠ ξεκίνησε, όπως προαναφέρθηκε, να ισχύει πριν από πέντε δεκαετίες, ωστόσο οι διάφορες προκλήσεις που δημιουργήθηκαν, σε συνδυασμό με τις νέες απαιτήσεις σε επίπεδο προστασίας των γεωργών, του περιβάλλοντος και των καταναλωτών, οδήγησαν σε συνεχείς μεταρρυθμίσεις, ιδίως στο πλαίσιο της αειφόρου ανάπτυξης. Πλέον, η ΚΑΠ «περιλαμβάνει ένα σύνολο κανονισμών που αφορούν στην αγροτική παραγωγή στις ενισχύσεις των γεωργών στην ανάπτυξη της υπαίθρου και στη ρύθμιση των αγορών γεωργικών προϊόντων, φροντίζοντας παράλληλα και την περιβαλλοντική συμβατότητα της γεωργικής δραστηριότητας, στη διακίνηση αγροτικών προϊόντων, με στόχο τη σταθερότητα των τιμών, την επιλογή και την υψηλή ποιότητα των προϊόντων, τη χρήση του εδάφους και την απασχόληση στον αγροτικό τομέα» (Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, 2017).

Αυτό που θα πρέπει να τονιστεί είναι πως, η ΚΑΠ δεν αποτελεί μία σταθερή πολιτική, αντίθετα, αποτελεί μία δυναμική δημόσια πολιτική, που συνεχώς θα πρέπει να εξελίσσεται, καθώς θα πρέπει να απαντά στις συνεχείς προκλήσεις και αλλαγές που εμφανίζονται σε επίπεδο τεχνολογίας, οικονομίας και κοινωνίας (European Commission, 2017). Σε αυτό το πλαίσιο, το μέλλον της ΚΑΠ είναι αρκετά ενδιαφέρον, αν αναλογιστεί κανείς τα νέα δεδομένα σε επίπεδο τεχνολογίας (π.χ. ρομποτική που μπορεί να χρησιμοποιηθεί στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις), σε επίπεδο οικονομίας (π.χ. νέα χρηματοδοτικά εργαλεία), ασφάλειας τροφίμων και καινοτομίας. Συνεπώς, η ΚΑΠ αποτελεί ένα εξαιρετικά ενδιαφέρον πεδίο που συνεχίζει να εξελίσσεται.

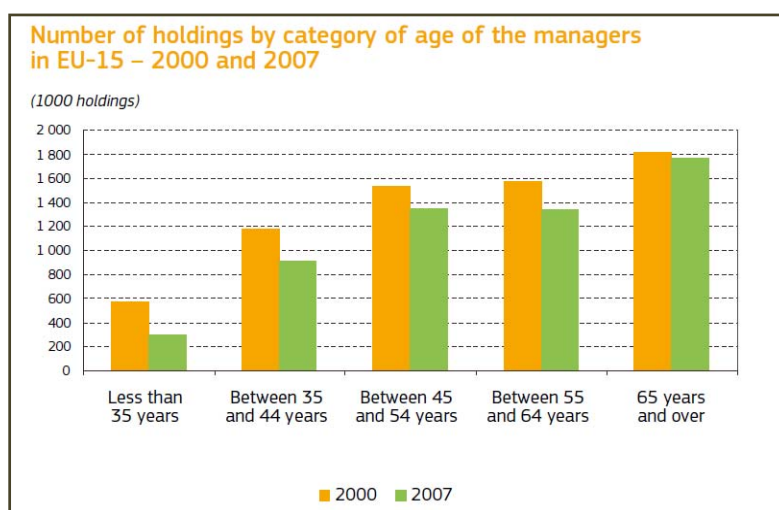
2.2 Ζωντανή αγροτική ζωή και οικονομία στην Ε.Ε.

Σύμφωνα με την ίδια πηγή⁸, η σημερινή γενιά Ευρωπαίων αγροτών συνδυάζει (πρέπει να συνδυάζει, θα συμπληρώναμε) τους ρόλους του γεωργού, του διαχειριστή της υπαίθρου και του επιχειρηματία. Οι μέχρι τώρα μεταρρυθμίσεις έκαναν τους αγρότες περισσότερο προσανατολισμένους στην αγορά. Μερικοί από αυτούς επεξεργάζονται τρόφιμα στο αγρόκτημα και τα πωλούν τοπικά, ενισχύοντας την αγροτική οικονομία. Οι αγρότες υποστηρίζουν τις κοινότητές τους μέσω αγροτικού τουρισμού, δημιουργίας νέων επιχειρήσεων και πολιτιστικών δραστηριοτήτων. Στη διαδικασία αυτή συμβάλλουν στη διασφάλιση του μέλλοντος για τις επόμενες γενιές αγροτών.

2.3 Οι Νέοι Γεωργοί στην Ε.Ε.

Στην ίδια ως άνω επετειακή έκθεση⁸ γίνεται μνεία ότι τα δύο τρίτα των γεωργών της ΕΕ είναι ηλικίας άνω των 55 ετών και προκύπτει αβίαστα η ανάγκη να οργανωθεί η παράδοση στην επόμενη γενιά. Διαφορετικά η εναλλακτική λύση είναι προδιαγεγραμμένη: αγροτική έξοδος, ταχεία γήρανση του πληθυσμού και ανεπαρκής είσοδος νέων στον τομέα. Έχοντας επίγνωση της σημασίας της συνέχειας, η ΚΑΠ παρέχει κατάρτιση και χρηματοδότηση για την ενθάρρυνση των νέων να συμμετάσχουν σε γεωργικές δραστηριότητες.

Διάγραμμα 2-1: Ηλικιακή κατάταξη γεωργών στην Ε.Ε.

Πηγή: Ε.Ε., 2012

2.4 Οι Νέοι Γεωργοί στην Ελλάδα

Σύμφωνα με την Eurostat⁹, το ποσοστό των Ελλήνων γεωργών κάτω των 35 ετών ανέρχεται στο 5,2% επί του συνόλου των απασχολούμενων στον πρωτογενή τομέα. Το ποσοστό αυτό βρίσκεται κάτω από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο που είναι 6%. Σημαντικό είναι να ληφθεί υπόψη ότι σε χώρες με λιγότερα έντονο προσανατολισμό στην γεωργία όπως, π.χ. η Γερμανία το αντίστοιχο ποσοστό ανέρχεται σε 6,8%. Επομένως, τα προγράμματα των νέων γεωργών έχουν βαρύνουσα σημασία για την Ελλάδα.

⁹ Eurostat, (2015), *Farm Structure Survey*, 2013. Η Eurostat είναι η Ευρωπαϊκή Στατιστική Υπηρεσία.

2.5 Η ΚΑΠ και τα προγράμματα νέων γεωργών στην Ελλάδα

Από την ένταξη της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση (1981), έχουν υλοποιηθεί πέντε (5) αναπτυξιακά προγράμματα συγχρηματοδοτούμενα από την Ε.Ε. και βρίσκεται σε εξέλιξη το έκτο. Σε όλα αυτά ο γεωργικός τομέας κατείχε σημαντική θέση και σε όλα υπήρχαν προγράμματα νέων γεωργών. Η χρηματοδοτική ενίσχυση από την Ε.Ε. άρχισε με τα Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα «Μ.Ο.Π.» (1986-1989). Ακολούθησε το Α' ΚΠΣ ή «Πακέτο Ντελόρ» (1989-1993), το Β' ΚΠΣ ή «Πακέτο Σαντέρ» (1994-1999), το Γ' ΚΠΣ (2000-2006), το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης της Ελλάδας 2007-2013 «Αλέξανδρος Μπαλτατζής», με την συντομογραφία «ΠΑΑ (1) 2007-2013» και το τρέχον Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2014-2020 με την συντομογραφία «ΠΑΑ (2) 2014-2020».

Πίνακας 2-1: Προγράμματα Νέων Γεωργών στην Ελλάδα

α/α	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΝΕΩΝ ΓΕΩΡΓΩΝ	ΠΕΡΙΟΔΟΙ
1	Μ.Ο.Π	1986-1989
2	Α' Κ.Π.Σ.	1989-1993
3	Β' Κ.Π.Σ.	1994-1999
4	Γ' Κ.Π.Σ.	2000-2006
5	Π.Α.Α. (1) 2007-2013	2007-2013
6	Π.Α.Α. (2) 2014-2020	2014-2020

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Υπ.Α.Α.&Τ.

Τα προγράμματα νέων γεωργών, ή νεοεισερχόμενων γεωργών, σε γενικές γραμμές διατηρούν τις ίδιες αρχές σε όλες τις προγραμματικές περιόδους. Στοχεύουν στην ηλικιακή αναδιάρθρωση του ανθρώπινου δυναμικού της υπαίθρου και γι' αυτό απευθύνονται σε πολίτες χωρίς προηγούμενη σχέση με την γεωργία ηλικίας 18 έως 40 ετών. Περιλαμβάνουν δύο (2) είδη ενισχύσεων. Μια εφάπαξ χρηματοδότηση που αφορά στα έξοδα πρώτης εγκατάστασης του νέου γεωργού και μια χρηματοδότηση ενός αρχικού επενδυτικού σχεδίου (σχέδιο βελτίωσης) που έχει ως σκοπό να καταστήσει βιώσιμη την γεωργική εκμετάλλευση του νεοεισερχόμενου γεωργού. Βασική απαίτηση όλων των προγραμμάτων, εκτός από την υλοποίηση των επενδύσεων, ήταν η παρακολούθηση ενός εκπαιδευτικού προγράμματος.

Για τις ανάγκες της παρούσης εργασίας, η έρευνα θα εστιαστεί στα προγράμματα από το έτος 2000 (Γ' ΚΠΣ) και μετά, με έμφαση στις δύο (2) τελευταίες προγραμματικές περιόδους. Ο προφανής λόγος είναι η πρόσβαση σε δεδομένα και η δυνατότητα να εντοπιστούν οι συμμετέχοντες νέοι γεωργοί.

Χαρακτηριστικό όλων των προγραμμάτων είναι οι μεγάλες καθυστερήσεις σε όλα τα στάδια υλοποίησής τους. Ενδεικτικά, το πρόγραμμα νέων γεωργών με την ονομασία «Μέτρο 112-Εγκατάσταση Νέων Γεωργών» του Π.Α.Α. (1) 2007-2013, προκηρύχθηκε 24 μήνες μετά την έγκρισή του, δηλαδή στις 27 Ιανουαρίου 2009¹⁰.

Ακόμη και στην τρέχουσα προγραμματική περίοδο, οι καθυστερήσεις δεν έχουν υποχωρήσει. Η μεν πρώτη προκήρυξη πραγματοποιήθηκε 20 μήνες μετά την έναρξη του προγράμματος ήτοι στις 14 Οκτωβρίου 2016¹¹, οι δε πρώτες εγκρίσεις των προγραμμάτων, πραγματοποιήθηκαν 29 μήνες μετά την έναρξη του προγράμματος, κατά τον μήνα Ιούλιο του 2017.

2.6 Ανακεφαλαίωση

Στο δεύτερο κεφάλαιο περιηγηθήκαμε συνοπτικά στην ιστορία, το περιεχόμενο και τους στόχους της ΚΑΠ, όπου αναδείχθηκε η υψηλή προτεραιότητα των νέων γεωργών για την Ευρώπη. Οι οποίοι όμως, κατέχουν μικρό ποσοστό στο σύνολο του αγροτικού πληθυσμού, τόσο σε επίπεδο Ε.Ε. όσο και της Ελλάδος, στην οποία, το ποσοστό είναι χαμηλότερο από τον Ευρωπαϊκό μέσο όρο.

Από την συνοπτική επισκόπηση δε της ΚΑΠ στην χώρα μας καθώς και των προγραμμάτων νέων γεωργών, εξάγεται καταρχάς το συμπέρασμα ότι τα προγράμματα πραγματοποιούνταν και συνεχίζουν να πραγματοποιούνται με πολλές καθυστερήσεις.

---

¹⁰ Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων, (2009) *πρόσκληση Μέτρου 112*, αρ. πρωτ. 1424

¹¹ Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων, (2016) *πρόσκληση Υπομέτρου 61*, αρ. πρωτ. 8837

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

Ο ΓΕΩΡΓΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ ΣΤΗΝ ΑΡΓΟΛΙΔΑ

3.1 Αργολίδα, μια κατεξοχήν γεωργική περιοχή

Ο νομός Αργολίδας έχει έκταση 2.154,3 km² η οποία αντιστοιχεί στο 13,51% της έκτασης της Περιφέρειας Πελοποννήσου και στο 1,63% της χώρας και είναι ο μικρότερος νομός της Πελοποννήσου. Παρά ταύτα όμως ο νομός Αργολίδας κατέχει το μεγαλύτερο μέρος της παραγόμενης προστιθέμενης αξίας στον πρωτογενή τομέα της Περιφέρειας Πελοποννήσου, παράγοντας το 26,9% το 2008¹².

Το σύνολο της γεωργικής έκτασης του Νομού κατά το έτος 2014 ανήρχετο σε 634.481 στρέμματα (ΕΛΣΤΑΤ 2014). Εξ αυτών 125.167 στρ. καταλάμβαναν οι αροτραίες καλλιέργειες, 24.541 στρ. τα κηπευτικά, 8.804 στρ. τα αμπέλια, 404.929 στρ. οι δενδρώδεις και 71.040 βρίσκονταν σε αγρανάπαυση.

Οι περισσότερες γεωργικές εκτάσεις του νομού καταλαμβάνονται από δενδρώδεις καλλιέργειες οι οποίες αυξάνονται διαχρονικά και κυριαρχούνται από ελιές και εσπεριδοειδή. Κατά το έτος 2014 (ΕΛΣΤΑΤ 2014), τα εσπεριδοειδή καταλάμβαναν έκταση 104.835 στρ. και οι ελιές 281.486 στρ. Η μέση έκταση γεωργικής εκμετάλλευσης κυμαίνεται από 38 στρέμματα στις πεδινές περιοχές μέχρι 57,4 στρέμματα στις ορεινές, με μέσο μέγεθος για ολόκληρο το νομό τα 44 στρέμματα. Με σημαντικό μερίδιο στο ακαθάριστο προϊόν από τη γεωργία, τα τελευταία χρόνια, συμμετέχουν οι θερμοκηπιακές μονάδες ανθοκομικών και κηπευτικών προϊόντων.

Οι εξαγωγές εσπεριδοειδών του νομού αντιπροσωπεύουν το 50% των εξαγωγών της χώρας για το είδος αυτό. Είναι η πρώτη παραγωγός περιοχή εσπεριδοειδών της χώρας με το 31% της συνολικής παραγωγής το 2014 (ΕΛ.ΣΤ.Α.Τ, 2014).

---

¹² ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ, 2012. Με το άρθρο 268 του Ν.3852/2010 (Πρόγραμμα Καλλικράτης), θεσπίστηκε για πρώτη φορά, η υποχρέωση κατάρτισης πενταετών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων από τους Ο.Τ.Α. β' βαθμού.

Ο νομός Αργολίδας εμφανίζει αξιόλογο δυναμικό και στον τομέα της κτηνοτροφίας¹². Η συμμετοχή της κτηνοτροφίας στο συνολικό ακαθάριστο γεωργοκτηνοτροφικό εισόδημα του Νομού είναι 16,37% περίπου. Όσον αφορά στην κτηνοτροφική παραγωγή ακολουθεί μια φθίνουσα πορεία σε όλα τα είδη του ζωικού κεφαλαίου. εξαιρέσεις παρατηρούνται στα πρόβατα (20%) του συνόλου της Περιφέρειας, στις αίγες (παρουσιάζονται αυξητικές τάσεις) και στη μελισσοκομία.

Η οργανωμένη κτηνοτροφική παραγωγή του νομού συνίσταται σε ~2.000 μονάδες εκτροφής αιγοπροβάτων (210.000 ζώα), 13 βουστάσια με δυναμικότητα ~1.000 ζώων, 7 χοιροστάσια δυναμικότητας 1.200 ζώων, 2 μονάδες εκτροφής στρουθοκαμήλων δυναμικότητας 270 ζώων, 2 μονάδες πτηνοτροφείου αυγοπαραγωγής με δυναμικότητα 10.000 πουλερικών και 2 μονάδες πτηνοτροφείων κρεατοπαραγωγής δυναμικότητας 23.000 ζώων. Τέλος, η παραγωγή γάλακτος, το δεύτερο σε σειρά σημαντικό προϊόν του πρωτογενή τομέα σε επίπεδο νομού, παρουσίασε πτωτική τάση (□8%) από 30.379 τόνους το 2002 σε 27.965 τόνους το 2006.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ

4.1 Εισαγωγή στις Δημόσιες Πολιτικές

Η έννοια της δημόσιας πολιτικής μπορεί να αφορά διάφορες διαστάσεις, καθώς αρκετοί ερευνητές δίνουν έμφαση σε διαφορετικούς παράγοντες. Έτσι, η δημόσια πολιτική μπορεί να αφορά τους δημόσιους φορείς εξουσίας, την υλοποίηση των πολιτικών αποφάσεων, ή το περιβάλλον της δημόσιας πολιτικής. Σύμφωνα με τον πιο γνωστό και περισσότερο αποδεκτό ορισμό του Anderson (Anderson, 2006), ως δημόσια πολιτική ορίζεται *«μια σειρά σκόπιμων και σχετικά σταθερών ενεργειών, που αναπτύσσονται από κυβερνητικά σώματα και γενικότερα από επίσημους φορείς εξουσίας, για την αντιμετώπιση ενός προβλήματος ή ενός ζητήματος που προκαλεί το ενδιαφέρον»* (Λαδή και Νταλάκου, 2008, σελ. 26). Σύμφωνα με τον ίδιο, οι δημόσιες πολιτικές αποτελούν ένα «πολυκεντρικό σύστημα λήψης αποφάσεων», είναι δηλαδή το πλήρες ανάπτυγμα των δραστηριοτήτων των αμιγώς εκτελεστικών εξουσιών, αλλά, μπορεί επίσης να εκφράζει και την διαδικασία προσδιορισμού του περιεχομένου των αποφάσεων στην πράξη (διοικητικές πράξεις, διευκρινιστικές εγκύκλιοι, κ.λπ.). Είναι δηλαδή πρόδηλο ότι η δημόσια πολιτική περιέχει ένα μεγάλο αριθμό στοιχείων που συμμετέχουν καθοριστικά στην διαμόρφωση της κοινωνικής ζωής (Μανιάτης, 2010). Πιο συνοπτικά ο Dye ορίζει την δημόσια πολιτική ως *«οτιδήποτε μια κυβέρνηση επιλέγει να κάνει ή να μην κάνει»*.

Η δημόσια πολιτική, η άσκηση δηλαδή της κρατικής εξουσίας διακρίνεται στην λήψη των αποφάσεων και την εφαρμογή τους, όπως επεσήμανε από τα αρχαία χρόνια ο Αριστοτέλης. Η λήψη αποφάσεων είναι μια αμιγώς πολιτική υπηρεσία ενώ η εφαρμογή τους είναι μια διοικητική υπηρεσία όπως αυτή καθίσταται αντιληπτή από τον τρόπο με τον οποίο έχει οριστεί η διοίκηση από τον Weber (Γεωργίου, 2012). Τα όργανα του κράτους που είναι αρμόδια για την λήψη αποφάσεων είναι τα κυβερνητικά όργανα ενώ αυτά που εκτελούν αλλά και προετοιμάζουν την διαδικασία εφαρμογής των αποφάσεων αυτών είναι τα διοικητικά όργανα, ή άλλως, η εκτελεστική εξουσία.

Η εκτελεστική εξουσία αποτελείται επίσης από δυο βασικά μέρη. Την κυβέρνηση και την δημόσια διοίκηση. Τα δύο αυτά μέρη έχουν ιεραρχική σχέση μεταξύ τους δηλαδή η κυβέρνηση αποφασίζει και η δημόσια διοίκηση εκτελεί τις αποφάσεις που ελήφθησαν, εφόσον πρώτα έχουν συμμετάσχει και προετοιμάσει, στη διαδικασία λήψης αποφάσεων.

Η δημόσια πολιτική παράγεται μέσα από τους εκατοντάδες συμμετέχοντες που λαμβάνουν μέρος στην λήψη και σχεδίαση των αποφάσεων οι οποίοι, όπως προτάσσει η ανθρώπινη φύση, έχουν διαφορετικές αντιλήψεις, συμφέροντα, προτιμήσεις αλλά και δύναμη κι ως εκ τούτου επηρεάζουν με εντελώς διαφορετικό τρόπο το πλαίσιο λειτουργίας της δημόσιας πολιτικής (Μιχαλόπουλος, 2008). Επίσης, ο σχεδιασμός και η παραγωγή της δημόσιας πολιτικής οφείλει να γίνεται σε μακροπρόθεσμο επίπεδο και σπάνια σε μεσοπρόθεσμο καθώς δεν είναι συνυφασμένη η δημόσια πολιτική με τον κύκλο που παραμένει στην εξουσία ένα πολιτικό κόμμα. Τέλος θα πρέπει να τονιστεί ότι εντός της δημόσιας πολιτικής που ασκείται από την δημόσια διοίκηση λειτουργούν και συγκεκριμένα προγράμματα τα οποία μπορεί να είναι και επικαλυπτόμενα.

Βασικά χαρακτηριστικά της δημόσιας πολιτικής είναι ότι προκαλούν αντιπαραθέσεις μεταξύ των αντικρουόμενων μερών που επιχειρούν να επηρεάσουν τις προτιμήσεις των εμπλεκόμενων έτσι ώστε να μπορέσουν να καθορίσουν συγκεκριμένους στόχους και τρόπους εξυπηρέτησής τους. Σημαντικό μέρος της δημόσιας πολιτικής είναι τα εργαλεία που χρησιμοποιούνται, τα οποία είναι (Μακρυδημήτρης, 2010), οι νόμοι και οι κανονισμοί, η επιβολή και είσπραξη φόρων, η ενημέρωση, οι αδειοδοτήσεις, οι προδιαγραφές προϊόντων, διαδικασιών ή και υπηρεσιών, τα αστικά πρόστιμα, οι ποινές φυλάκισης, η στέρηση πολιτικών δικαιωμάτων, τα διοικητικά πρόστιμα, οι απαλλοτριώσεις, η χρηματοδότηση δραστηριοτήτων μέσα από την παροχή επιδοτήσεων, δανείων και εγγυήσεων, η παροχή αγαθών και υπηρεσιών, κα.

Τα παραπάνω εργαλεία είναι τα πιο συνήθη για την άσκηση της δημόσιας πολιτικής ενώ είναι αναγκαίο να επισημανθεί ότι κάθε δημόσια πολιτική έχει συγκεκριμένα αποτελέσματα και επιπτώσεις στον κοινωνικό ιστό. Τα αποτελέσματα της δημόσιας πολιτικής είναι οι ενέργειες της κυβέρνησης (για παράδειγμα επιβλήθηκαν αυστηρότερες ποινές) ενώ οι επιπτώσεις της δημόσιας πολιτικής είναι οι επιπτώσεις από τις ενέργειες που έγιναν (για παράδειγμα μειώθηκε η παραβατικότητα). Τα

αποτελέσματα θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι ανιχνεύονται ευκολότερα σε σύγκριση με τις επιπτώσεις κι αυτό διότι απαιτούνται ειδικά εργαλεία τα οποία να μπορούν να αξιολογήσουν τις επιπτώσεις μιας δημόσιας πολιτικής, δεδομένου ότι είναι τόσο ευρείες, οι επιπτώσεις αυτές, που είναι δύσκολο πολλές φορές να προσδιοριστούν επακριβώς (Αλεξόπουλος, 2007).

Οι δημόσιες πολιτικές, όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, έχουν διαφορετικές και πολυάριθμες επιπτώσεις στην κοινωνική, οικονομική και προσωπική ευημερία του κοινωνικού ιστού και ανάλογα με τον τύπο της επίπτωσης διαχωρίζονται σε (α) ρυθμιστικές, (β) διανεμητικές και (γ) αναδιανεμητικές. Κατά τη σχεδίαση και παραγωγή, όσο και κατά την εφαρμογή και αξιολόγηση της δημόσιας πολιτικής, δηλαδή των προγραμμάτων και των μέτρων που λαμβάνονται από το κράτος για την αντιμετώπιση των δημόσιων προβλημάτων, είναι αυξημένης σημασίας ο ρόλος του διοικητικού μηχανισμού (Hughes, 2012). Είτε αυτός ο διοικητικός μηχανισμός είναι οι κεντρικές υπηρεσίες, κάποιο πολιτικό πρόσωπο, υπάλληλοι του δημοσίου είτε κάποια αποκεντρωμένη μονάδα του κράτους, η κατάρτιση και η εκτέλεση των νόμων. Επίσης η σχεδίαση και η εφαρμογή των αποφάσεων και των προγραμμάτων δημόσιας πολιτικής είναι εξαιρετικά σύνθετη διαδικασία η οποία λαμβάνει χώρα εντός του διοικητικού μηχανισμού.

4.2 Ο «κύκλος της πολιτικής»

Ο «κύκλος της πολιτικής» είναι ένας όρος καθιερωμένος από τον Harold Lasswell στη δεκαετία του 1950 (Howlett και Ramesh, 2003), που περιγράφει μια συστηματική διαδικασία [δομή], παραγωγής πολιτικής. Έχει πολλές παραλλαγές, αλλά το βασικό μοτίβο περιλαμβάνει πέντε στάδια¹³ που είναι τα εξής:

- Προσδιορισμός του προβλήματος (Problem Identification)
- Διαμόρφωση της πολιτικής (Policy Formulation)
- Υιοθέτηση της πολιτικής (Policy Adoption), δηλαδή αποδοχή της από τα εμπλεκόμενα μέρη και δέσμευση για την εφαρμογή της.

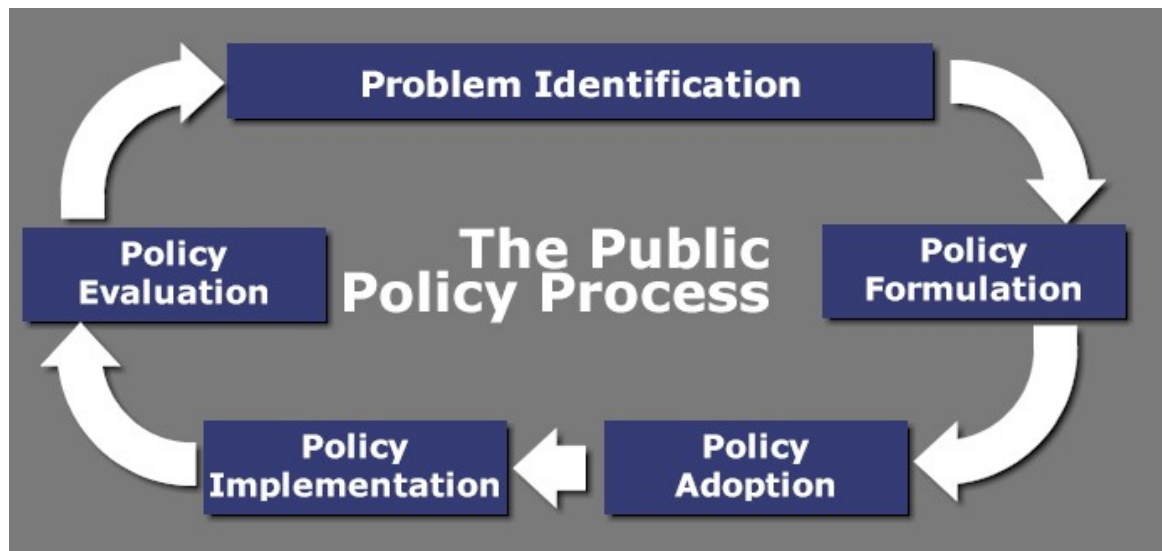
¹³ ThisNation.com FREE Online Textbook. Η ThisNation.com είναι ιστοσελίδα στην οποία παρουσιάζονται πληροφορίες σχετικά με την κυβέρνηση και την πολιτική στις Η.Π.Α.

- Εφαρμογή της πολιτικής (Policy Implementation)
- Αξιολόγηση (Policy Evaluation)

Ο παραπάνω «κύκλος πολιτικής», είναι αέναος και αυτό σημαίνει ότι μετά από μία αξιολόγηση, ακολουθεί ένας επόμενος κύκλος όπου στον «προσδιορισμό του προβλήματος» εισάγονται κάθε φορά τα νέα δεδομένα και ακολουθεί νέα διαμόρφωση της πολιτικής κ.λπ.

Τα διάφορα στάδια του κύκλου πολιτικής, έχουν επίσης το καθένα, την δική τους εξειδίκευση και μεθοδολογία. Όμως, σε γενικές γραμμές, αποτελεί ένα θεμελιώδες εργαλείο παραγωγής πολιτικής.

Διάγραμμα 4-1: Ο κύκλος της πολιτικής

Πηγή: ThisNation.com FREE Online Textbook

4.3 Η αρχή της επικουρικότητας

Με βάση το Άρθρο 5, παράγραφος 3 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ) και το πρωτόκολλο (αριθ.2), έχει εισαχθεί στο δίκαιο της Ε.Ε. η αρχή της επικουρικότητας. Σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο¹⁴ «Η γενική σημασία και ο γενικός στόχος της αρχής της επικουρικότητας είναι η διασφάλιση ενός βαθμού ανεξαρτησίας σε μια ιεραρχικά κατώτερη αρχή έναντι μιας ανώτερης, και ειδικότερα σε

¹⁴ http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/el/FTU_1.2.2.pdf

μια τοπική αρχή έναντι της κεντρικής εξουσίας». Αφορά λοιπόν την κατανομή αρμοδιοτήτων μεταξύ των διαφόρων επιπέδων εξουσίας, αρχή που αποτελεί τη θεσμική βάση των κρατών με ομοσπονδιακή δομή. Εφαρμοζόμενη στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η αρχή της επικουρικότητας λειτουργεί ως κριτήριο που ρυθμίζει την άσκηση των μη αποκλειστικών αρμοδιοτήτων της Ένωσης. Αποκλείει την παρέμβαση της Ένωσης εφόσον ένα ζήτημα μπορεί να ρυθμιστεί αποτελεσματικά από τα κράτη μέλη σε κεντρικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο και νομιμοποιεί την Ένωση να ασκήσει τις εξουσίες της όταν τα κράτη μέλη δεν είναι σε θέση να επιτύχουν τους στόχους μιας σχεδιαζόμενης δράσης κατά τρόπο ικανοποιητικό και η δράση σε επίπεδο Ένωσης μπορεί να επιφέρει προστιθέμενη αξία.

Σύμφωνα με το άρθρο 5 παράγραφος 3 της Συνθήκης ΕΕ, η παρέμβαση των θεσμικών οργάνων της Ένωσης δυνάμει της αρχής της επικουρικότητας προϋποθέτει ότι πληρούνται τρεις όροι:

- α) δεν πρέπει να αφορά τομέα που εμπίπτει στην αποκλειστική αρμοδιότητα της Ένωσης (μη αποκλειστική αρμοδιότητα)
- β) οι στόχοι της σχεδιαζόμενης δράσης είναι αδύνατο να επιτευχθούν επαρκώς από τα κράτη μέλη (ανάγκη)
- γ) η δράση μπορεί, λόγω της κλίμακας ή των επιπτώσεών της, να εκτελεσθεί καλύτερα με μια παρέμβαση της Ένωσης (προστιθέμενη αξία)

Η αρχή της επικουρικότητας έχει ιδιαίτερη σημασία στην άσκηση της εθνικής αγροτικής πολιτικής για την χώρα μας, διότι παρέχει την δυνατότητα προσαρμογής των πολιτικών στις ειδικές ανάγκες. Ταυτόχρονα όμως, είναι αυτή που διαμορφώνει την ετερογένεια στην εφαρμογή των πολιτικών της ένωσης ανάμεσα στα κράτη μέλη. Γι' αυτό και παρατηρείται το φαινόμενο, μέσα στο ίδιο κανονιστικό πλαίσιο της ΚΑΠ, οι χώρες της Ε.Ε. να έχουν τόσο διαφορετικές επιδόσεις μεταξύ τους, σε ομοειδείς κατηγορίες προϊόντων και πολιτικών γενικότερα. Επομένως, η αρχή της επικουρικότητας πρέπει να λαμβάνεται υπόψη υπό δύο έννοιες. Αφενός για την ελευθερία προσαρμογής των πολιτικών στις ανάγκες της χώρας, αλλά και για την ευθύνη που αυτό συνεπάγεται. Η απλή υιοθέτηση των κατευθύνσεων της ΕΕ, χωρίς βελτιστοποίηση, πολλές φορές μπορεί να λειτουργεί και ανασταλτικά.

4.4 Οι δημόσιες πολιτικές στην Ελλάδα στον τομέα της ΚΑΠ

Μία σημαντική μορφή δημόσιας πολιτικής αφορά την αγροτική πολιτική. Στην Ελλάδα η γεωργία κατέχει πολύ σημαντική θέση δεδομένου ότι διατηρεί υγιή και ζωντανή την οικονομία και την κοινωνία της ελληνικής περιφέρειας μέσα από την τροφοδότηση των δραστηριοτήτων που σχετίζονται με τη γεωργία. Μάλιστα, το αγροτικό ζήτημα βρέθηκε στην ατζέντα της δημόσιας σφαίρας από την ίδρυση ακόμα του ελληνικού κράτους, όταν ο Καποδίστριας ίδρυσε τη Γεωργική Σχολή της Τίρυνθας στο Ναύπλιο το 1829, αλλά και μετέπειτα με το λεγόμενο «αγροτικό ζήτημα», που αποτέλεσε μία από τις σημαντικότερες κοινωνικές κινητοποιήσεις και που οδήγησε στη μεταρρύθμιση του 1917 στην Ελλάδα.

Σημαντικά προβλήματα που χρίζουν άμεσης αντιμετώπισης, ιδίως κατά τα τελευταία χρόνια, είναι η μείωση του αριθμού των αγροτών και η γήρανση του πληθυσμού αυτών (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2016,¹⁵ Kontogeorgos *et al.*, 2014), αλλά και ο πολυκερματισμός των γεωργικών εκμεταλλεύσεων στην Ελλάδα (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2016).

Η ύπαρξη της ΚΑΠ ως πλαίσιο πολιτικών και χρηματοδοτικών μέσων, συμβάλει καθοριστικά στην επίλυση αυτών των προβλημάτων και στην υιοθέτηση ενός γενικού πλαισίου εθνικής αγροτικής πολιτικής αλλά δεν αρκεί, καθώς, όπως αναφέρθηκε η αρχή της επικουρικότητας επιβάλλει την ρύθμιση και την βέλτιστη προσαρμογή των ευρωπαϊκών κανονισμών στα δεδομένα της χώρας.

Μια αρκετά σημαντική δημόσια πολιτική η οποία ουσιαστικά προέρχεται από την Κοινή Αγροτική Πολιτική που ασκείται από την Ένωση είναι το Πρόγραμμα Αγροτικής (Γεωργικής) Ανάπτυξης 2014-2020 με συνολικό προϋπολογισμό που ανέρχεται στα 5.880.192.246 ευρώ, εκ των οποίων 4.718.291.793 ευρώ είναι η συμμετοχή της Ευρωπαϊκής Ένωσης και 1.161.900.453 ευρώ η Εθνική συμμετοχή. Η ολοκληρωμένη ανάπτυξη σε συνδυασμό με την διαφύλαξη της ανταγωνιστικότητας του αγροτικού κλάδου της χώρας είναι το ευρύτερο όραμα που εξυπηρετείται από την συγκεκριμένη πολιτική. Οι επιμέρους στόχοι που τέθηκαν στο εν λόγω πρόγραμμα είναι:

---

¹⁵ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, (2016). *Η ΚΓΠ στη χώρα σας: Ελλάδα*. Ανακτήθηκε από: https://ec.europa.eu/agriculture/sites/agriculture/files/cap-in-your-country/pdf/el_el.pdf

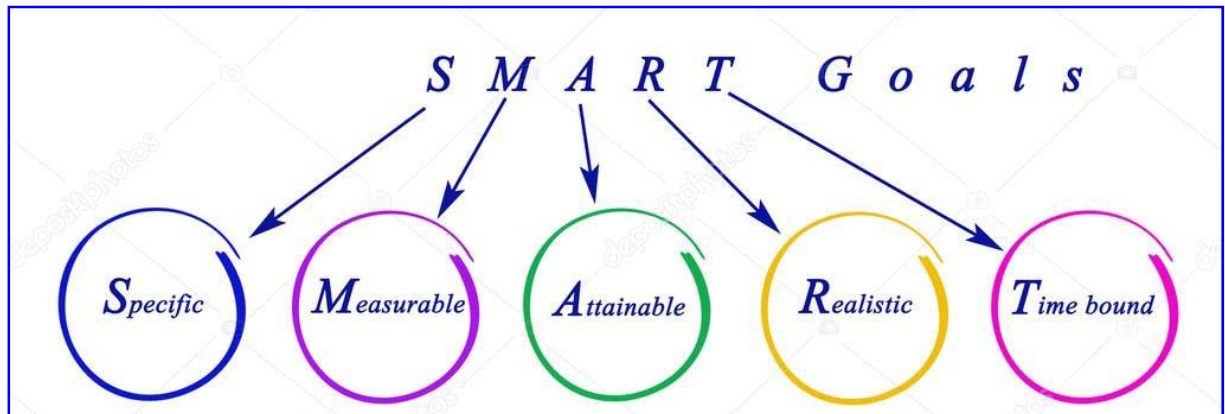
- Δημιουργία ενός ισχυρού, ανταγωνιστικού και βιώσιμου αγροδιατροφικού συστήματος
- Προαγωγή της αειφορίας του αγροδιατροφικού συστήματος και των αγροτικών περιοχών
- Δημιουργία βιώσιμων και πολυλειτουργικών αγροτικών περιοχών

Για να επιτευχθούν οι παραπάνω στόχοι θα πρέπει να ενισχυθεί η ανταγωνιστικότητα και η παραγωγικότητα, να αναβαθμιστεί το ανθρώπινο κεφάλαιο με την προσέλκυση νέων αγροτών καθώς και την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας, υπό το πρίσμα μιας νέας κουλτούρας. Η συγκεκριμένη αγροτική πολιτική περιλαμβάνει μια πληθώρα μέτρων και σχεδίων βελτίωσης τα οποία αναμένεται να επιτύχουν τους τιθέμενους στόχους. Τέλος μια σειρά μέτρων που είναι ιδιαίτερος σημαντικά, μεταξύ των οποίων η ανάπτυξη μικρών εκμεταλλεύσεων, οι ενισχύσεις εκκίνησης επιχειρήσεων εκτός γεωργικού τομέα στις αγροτικές περιοχές, οι επενδύσεις στην ανάπτυξη δασικών περιοχών και στη βελτίωση της βιωσιμότητας των δασών καθώς και η σύσταση ομάδων και οργανώσεων παραγωγών, αποτελούν βασικά εργαλεία επίτευξης της συγκεκριμένης πολιτικής (Μήλλιου, 2014).

4.5 Έξυπνοι στόχοι

Είναι γεγονός ότι από την ανάγνωση των παραπάνω στόχων λείπει η παράθεση της μετρησιμότητας των στόχων, δηλαδή του στοιχείου εκείνου που μπορεί να αποτελέσει το βασικό κριτήριο αξιολόγησης κάποιας ακολουθούμενης πολιτικής. Οι «έξυπνοι στόχοι» (smart goals) είναι ένα ακρώνυμο (smart/έξυπνο) που παρουσιάστηκε για πρώτη φορά από τον Doran (1981) και προέρχεται από τα αρχικά των λέξεων: Specific (συγκεκριμένο), Measurable (μετρήσιμο), Attainable (εφικτό), Realistic (ρεαλιστικό), Time bound (χρονικά ορισμένο). Οι παραπάνω αρχές, δίνουν κατευθυντήριες γραμμές για την υιοθέτηση και εφαρμογή αποτελεσματικών στόχων.

Διάγραμμα 4-2: Έξυπνοι στόχοι (smart goals)

Πηγή: Depositphotos

Πρόκειται για μια διαδικασία που έχει διάφορες παραλλαγές και είναι ευρέως αποδεκτή στο χώρο της πολιτικής, των επιχειρήσεων και της κάθε μορφής στοχοθεσίας.

4.6. Οι κεντρικοί ελληνικοί διοικητικοί μηχανισμοί άσκησης δημόσιας πολιτικής στον αγροτικό τομέα

Κεντρικό ρόλο στην άσκηση της δημόσιας πολιτικής παίζει η διάρθρωση του κρατικού μηχανισμού. Στην Ελλάδα τον θεσμικό ρόλο εφαρμογής της αγροτικής πολιτικής και την αρμοδιότητα της θεσμικής οργάνωσης του αγροτικού τομέα έχει το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων (ΥΠ.Α.Α.Τ.) και οι οργανισμοί που αυτό εποπτεύει, χωρίς όμως να αποκλείεται και η συναρμοδιότητα και άλλων Υπουργείων. Κατά το παρελθόν είχαμε συνηθίσει η αγροτική πολιτική, σε επίπεδο εξαγγελιών, να περιλαμβάνεται στα προεκλογικά προγράμματα των κομμάτων και να επαναλαμβάνεται υπό την μορφή εξαγγελιών κατά τις προγραμματικές δηλώσεις της κυβέρνησης. Στην πράξη όμως, ως επί το πλείστον, η εξαγγελθείσα πολιτική απείχε από την εν τέλει εφαρμοσθείσα και πολλές φορές περιορίζονταν μόνο στην αλλαγή ονομασίας στα Υπουργεία και την σύσταση νέων διοικητικών δομών. Η πολλαπλότητα των συμμετεχόντων και η διάχυση των αρμοδιοτήτων μεταξύ των υπηρεσιών αντί να συμβάλλει στην ευχερέστερη υλοποίηση της δημόσιας πολιτικής έχει διαπιστωθεί ότι προκάλεσε περισσότερα προβλήματα. Κατά το παρελθόν δε είχε

παρατηρηθεί σωρεία προβλημάτων συνεργασίας και συντονισμού μεταξύ του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και των τότε Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων στις οποίες είχαν μεταβιβασθεί αρμοδιότητες του Ο.Π.Ε.Κ.Ε.Π.Ε. Ελλειμματική ήταν και η ενημέρωση και πληροφόρηση των αγροτών, οι οποίοι για κάποιο χρονικό διάστημα μέσω της Γενικής Διεύθυνσης Γεωργικών Εφαρμογών και Έρευνας του ΥΠ.Α.Α.Τ. και των γεωπόνων που αυτή απασχολούσε ενημερώνονταν για σημαντικά θέματα αναφορικά με τις καλλιέργειες και επί της ουσίας οι εν λόγω γεωπόνοι λειτουργούσαν ως σύμβουλοι των γεωργών και διοχέτευαν και την όποια πληροφόρηση λάμβαναν απ' αυτούς στο Υπουργείο. Με την έναρξη όμως εφαρμογής της ΚΑΠ ο ρόλος αυτών περιορίστηκε μόνο στην διεκπεραίωση των κοινοτικών επιδοτήσεων και υπήρξε ένα σημαντικότερο κενό στην παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών προς τους αγρότες. Αν και επιχείρησαν να αναλάβουν τον ρόλο αυτό οι Αγροτικές Συνεταιριστικές Οργανώσεις αυτό απέτυχε και ουδέποτε κατάφεραν να αποτελέσουν έναν αξιόπιστο σύμβουλο των αγροτών, αν και πολλές εξ αυτών διέθεταν εξειδικευμένο επιτελείο επιστημόνων.

Η αναγκαιότητα παροχής αξιόπιστης επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης προς τους αγρότες οδήγησε το έτος 1997 στην ίδρυση του τότε Οργανισμού Γεωργικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης Κατάρτισης και Απασχόλησης (Ο.Γ.Ε.Ε.Κ.Α.) «ΔΗΜΗΤΡΑ» που συνεχίζει να υφίσταται μέχρι και σήμερα, αν και ουδέποτε απέκτησε την δομή και λειτουργική επάρκεια που θα μπορούσε, καθόσον δεν διατέθηκε επαρκές ανθρώπινο και υλικό δυναμικό.

4.7. Αξιολόγηση δημόσιων πολιτικών

Η αξιολόγηση των δημόσιων πολιτικών, δηλαδή της δημόσιας διοίκησης, των δομών και των δημοσίων υπαλλήλων αποτελεί μια πολύπλοκη διαδικασία η οποία περιπλέκεται ακόμα περισσότερο όταν οι στόχοι που τίθενται εμπλέκουν ένα σύνολο κρατών και όχι μόνο μιας χώρας. Η αξιολόγηση των δημόσιων πολιτικών διενεργείται μέσα από τον έλεγχο των αποτελεσμάτων της πολιτικής από τους δημόσιους φορείς με στόχο τον επανέλεγχο των προβλημάτων και των προτεινόμενων λύσεων (Λαδής & Νταλάκου, 2008). Για παράδειγμα οι αλλαγές στην αγροτική πολιτική της Ελλάδας συνοδεύονται από συγκεκριμένα αποτελέσματα τα

οποία θα πρέπει να δεικνύουν τις προβληματικές πτυχές της πολιτικής αλλά και τις προτεινόμενες λύσεις που μπορούν να «γεννήσουν» νέες και πιο αποτελεσματικές πολιτικές (Λαδή, 2017).

Πολλές φορές συγχέεται η πολιτική επιτυχία με την επιτυχία μιας δημόσιας πολιτικής, αλλά κανονικά δεν θα έπρεπε καν να παραλληλίζονται τα δυο στοιχεία. Η δημόσια πολιτική που ασκείται για κάποιο κοινωνικό τομέα δεν θα πρέπει να χαράσσεται με γνώμονα την διατήρηση του πολιτικού κόμματος στην εξουσία αλλά με την επίτευξη των καλύτερων δυνατών αποτελεσμάτων που θα έχουν θετικό αντίκτυπο στον τομέα για τον οποίο ασκείται η δημόσια πολιτική. Έτσι δεν θα πρέπει να συγχέεται η αξιολόγηση μιας δημόσιας πολιτικής με την παραμονή στην εξουσία του εκλεγμένου κυβερνητικού οργάνου που την εφάρμοσε. Οι δημόσιες πολιτικές που ασκούνται για να μπορέσουν να αποκομίσουν εκλογικά οφέλη τα πολιτικά κόμματα χάνουν την αξία τους εάν ο βασικός τους σκοπός δεν είναι η ωφέλεια της κοινωνίας. Πάντως η αξιολόγηση των δημόσιων πολιτικών στην Ελλάδα συνεχίζει να αποτελεί μια διαδικασία που δεν μπορεί να διαφύγει των στερεοτυπικών αντιλήψεων της κοινωνίας για τη δημόσια διοίκηση αλλά και των σημαντικών ελλείψεων της δημόσιας διοίκησης να ασκήσει πολιτικές με συγκεκριμένους στόχους και αποτελέσματα τα οποία να μετριοούνται αξιόπιστα.

Η αποτελεσματική διοίκηση της κυβέρνησης και των δημόσιων πολιτικών μπορεί να διενεργηθεί κατά τον Jessop (2000) μέσα από ένα μεγάλο εύρος μηχανισμών μετα-κυβέρνησης (metagovernance) που μπορεί (OECD, 2006, σ. 109):

- Να εξασφαλίσει τη συμβατότητα ή τη συνοχή μεταξύ των διαφορετικών διακυβερνήσεων οπότε οι δημόσιες πολιτικές να ασκούνται ανεξάρτητα από την εκλογή του εκάστοτε πολιτικού κόμματος
- Να ενεργεί ως ο κύριος οργανωτής του διαλόγου μεταξύ των πολιτικών κοινοτήτων με στόχο την αποτελεσματικότερη λήψη αποφάσεων κατά την ενάσκηση των δημόσιων πολιτικών
- Να αναπτύξει ένα σχετικό μονοπώλιο οργανωτικής νοημοσύνης και πληροφοριών τον οποίο να είναι σε θέση να διαμορφώνει συγκεκριμένες προσδοκίες από τις δημόσιες πολιτικές

- Να χρησιμεύσει ως «εφετεία» για διαφορές που προκύπτουν εντός και εκτός κυβέρνησης
- Να επιδιώξει να αντισταθμίσει την ισορροπία που έχουν τα ισχυρά συμφέροντα ενισχύοντας τις ασθενέστερες δυνάμεις
- Να αναλαμβάνει πολιτική ευθύνη σε περίπτωση αποτυχίας διακυβέρνησης

Προτείνεται επίσης η τροποποίηση στα συμφέροντα των ατομικών και συλλογικών φορέων σε διαφορετικά στρατηγικά πλαίσια έτσι ώστε να μεταβληθούν οι σημαντικές επιπτώσεις στις ακολουθούμενες στρατηγικές και πολιτικές που ακολουθούνται. Καθίσταται σαφές ότι αυτή η ανεξάρτητη αρχή «μετακυβέρνησης» που προτείνει ο ερευνητής μπορεί με κατάλληλες αναπροσαρμογές στην ελληνική κοινωνία να φέρει όχι μόνο την ορθότερη αξιολόγηση αλλά και την βελτίωση της διαδικασίας λήψης αποφάσεων και τελικά των προτεινόμενων δημόσιων πολιτικών.

Για να μπορέσουν να αξιολογηθούν οι δημόσιες πολιτικές θα πρέπει να συλλεχθούν συγκεκριμένα οικονομικά δεδομένα, απόψεις οργανωμένων φορέων που εκπροσωπούν τον αγροτικό κόσμο της χώρας καθώς και μεμονωμένοι ιδιώτες που ασκούν το αγροτικό επάγγελμα. Κάθε έρευνα για αξιολόγηση δεν θα πρέπει να είναι αποκομμένη από την κοινωνία και τις απόψεις των άμεσα επηρεαζόμενων και εμπλεκόμενων. Αντίθετα θα πρέπει να συνυπολογίζονται οι απόψεις, οι εμπειρίες και τα αποτελέσματα από τις εκάστοτε δημόσιες πολιτικές των οποίων πρώτος κριτής θα πρέπει να είναι ο άμεσος αποδέκτης. Οι δραστικές αλλαγές των δημόσιων πολιτικών στην Ελλάδα ύστερα από την μεταπολίτευση δεν έχουν καταστεί ως επί το πλείστον αποτελεσματικές και θα πρέπει να αναζητηθούν οι λόγοι τόσο στο ρόλο της διοίκησης όσο και στην ελλειμματική αξιολόγηση αυτών και στον επανασχεδιασμό τους με βάση τα τυχόν ευρήματα που θα προέκυπταν από αυτή την αξιολόγηση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΕΡΕΥΝΑ

5.1 Μεθοδολογία έρευνας

Οι έρευνες κατατάσσονται σε τρεις βασικές κατηγορίες με βάση το σκοπό τους, που κατά τον Earl Babbie (2011) είναι οι έρευνες διερεύνησης, περιγραφής και ερμηνείας.

Στην παρούσα διπλωματική, η μελέτη είναι διερευνητική καθώς *«εξετάζει ένα νέο αντικείμενο¹⁶»* μιας και η βιβλιογραφική έρευνα έδειξε ότι δεν υπάρχει προηγούμενη αντίστοιχη έρευνα και ερμηνευτική, καθώς *«Οι ερμηνευτικές μελέτες αναζητούν την αιτία των αποτελεσμάτων»*.

Επιπλέον οι έρευνες κατηγοριοποιούνται με βάση τον τύπο τους σε έρευνες δράσης, όταν αφορούν σε μια εν εξελίξει-άμεση κατάσταση, σε εθνογραφικές, σε δημοσκοπήσεις και σε έρευνες περίπτωσης, που εστιάζουν σε ανάλυση και τεκμηρίωση συγκεκριμένου φαινομένου (Bell, 1997), όπως στην παρούσα περίπτωση.

Επομένως ως προς την κατηγορία με βάση τον σκοπό και τον τύπο της, η παρούσα έρευνα είναι μια μελέτη περίπτωσης κατά βάση ερμηνευτική, με ορισμένα χαρακτηριστικά που της προσδίδουν και διερευνητική χροιά.

Η λογική μίας έρευνας μπορεί να είναι παραγωγική, όπως στην παρούσα περίπτωση, όταν κινείται από το «γενικό» στο «ειδικό», ή επαγωγική, όταν ακολουθεί την αντίθετη κατεύθυνση, από το «ειδικό» προς το «γενικό».

Στις παραγωγικές έρευνες πρώτα εξετάζεται η προϋπάρχουσα θεωρία και με βάση και αφορμή αυτήν αναπτύσσονται συγκεκριμένες ερευνητικές υποθέσεις προς έλεγχο, ενώ στις επαγωγικές, τα εμπειρικά στοιχεία επιχειρείται να ενταχθούν σε κάποιο θεωρητικό πλαίσιο.

---

¹⁶ Πανεπιστήμιο Κύπρου, Πανεπιστημιακό Κέντρο Ερευνών Πεδίου,
<http://www.ucy.ac.cy/pakepe/el/research--services/research--kind>

Επίσης, με βάση το είδος¹⁷ οι έρευνες κατατάσσονται σε ποσοτικές, όταν ο σκοπός είναι η εύρεση σχέσεων μεταξύ διαφόρων παραγόντων. Οι ποσοτικές έρευνες αναφέρονται στη συστηματική διερεύνηση φαινομένων με στατιστικές μεθόδους, μαθηματικά μοντέλα και αριθμητικά δεδομένα, χρησιμοποιούν συνήθως αντιπροσωπευτικό δείγμα παρατηρήσεων και επιδιώκουν γενίκευση σε ένα ευρύτερο πληθυσμό. Η συλλογή των δεδομένων γίνεται με δομημένα πρωτόκολλα, όπως ερωτηματολόγια, κλίμακες και δοκίμια επιτευγμάτων.

Οι έρευνες κατατάσσονται επίσης και σε ποιοτικές, που λειτουργούν αυτοτελώς ή συμπληρωματικά προς τις ποσοτικές και στοχεύουν στην διερεύνηση και κατανόηση σε βάθος των κοινωνικών φαινομένων, απαντώντας σε ερωτήματα όπως "Γιατί;" και "Πώς;" και παρέχουν ευελιξία.

Στόχος της ποιοτικής διερεύνησης δεν αποτελεί απλά η περιγραφή μιας στάσης ή μιας συμπεριφοράς αλλά η ολιστική κατανόηση. Η ποιοτική έρευνα διερευνά την εμπειρία των ατόμων και τα υποκειμενικά νοήματα που τη συγκροτούν. Χαρακτηριστικά της ποιοτικής προσέγγισης είναι το μικρό δείγμα συμμετεχόντων, η ανάλυση λόγου ή και κειμένων.

Τέλος, οι μικτές έρευνες, όπως της παρούσης περίπτωσης, συνδυάζουν ποσοτικές και ποιοτικές μεθόδους κατά το μεθοδολογικό τους σχεδιασμό για να αξιοποιούν καλύτερα τα πλεονεκτήματα της κάθε μεθόδου και αντιμετωπίζουν αποτελεσματικότερα τις αδυναμίες της κάθε μίας.

Συνοψίζοντας, η παρούσα έρευνα είναι μία μικτή, ερμηνευτική και διερευνητική μελέτη περίπτωσης.

---

¹⁷Πανεπιστήμιο Κύπρου, Πανεπιστημιακό Κέντρο Ερευνών Πεδίου, <http://www.ucy.ac.cy/pakepe/el/research-services/research-kind>

5.2 Το ερευνητικό πρόβλημα και τα ερευνητικά ερωτήματα

Το κίνητρο της παρούσης έρευνας είναι η «πρακτική χρησιμότητα» (Φίλιας Β.,1977), η επιθυμία δηλαδή να προκύψουν χρήσιμα στοιχεία για το υπό διερεύνηση θέμα, που εμφανίζεται με δύο διακριτά συμπτώματα όπως διατυπώθηκαν και αναλύθηκαν στα προηγούμενα κεφάλαια. Την αναποτελεσματικότητα της δημόσιας διοίκησης και την φθίνουσα πορεία του πρωτογενή τομέα της χώρας.

Αυτά τα δύο συμπτώματα πρέπει να ερευνηθούν σε βάθος, αναζητώντας το «Τί» και το «Γιατί» τα προκαλεί, καθώς και την μεταξύ τους σχέση, προκειμένου να προκύψει η επιθυμητή «πρακτική χρησιμότητα».

Όπως αναφέρουν οι Μαργαρά Θ. και Γουσέτη Ι. (2009, σελ.21), στις οδηγίες συγγραφής ερευνητικών εργασιών του Τμήματος Εγκληματολογίας και Ποινικής Δικαιοσύνης του Πανεπιστημίου του Σακραμέντο¹⁸, «ο ερευνητής πρέπει να δηλώσει με σαφή και περιεκτικό τρόπο τι χάλασε και πρέπει να επιδιορθωθεί, τι λείπει και πρέπει να συμπληρωθεί, τι να συνεχιστεί από προηγούμενη έρευνα κλπ.».

Συνεχίζοντας, αναφέρουν ότι «Τα μεγάλονοα και ασαφή σχέδια σπανίως επιτυγχάνουν τους στόχους τους. Οι στόχοι της έρευνας πρέπει να είναι συγκεκριμένοι, μικροί (ιδιαίτερα αν πρόκειται για προπτυχιακή εργασία ή εργασία μεμονωμένου ερευνητή) για να είναι και εφικτοί.»

Επομένως, το ερευνητικό πρόβλημα της παρούσης διπλωματικής όπως προέκυψε από την βιβλιογραφική επισκόπηση ορίζεται ως εξής:

- **Η Δημόσια Διοίκηση παρουσιάζει δομικές και λειτουργικές αδυναμίες και**
- **Ο πρωτογενής τομέας της χώρας τελεί υπό κατάρρευση.**

Με βάση αυτό το πρόβλημα, προέκυψε το κεντρικό ερευνητικό ερώτημα που ήδη αναφέρθηκε στο πρώτο κεφάλαιο και είναι:

---

¹⁸ Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα http://www.hhs.csus.edu/cj/Word_Docs/Graduate_Handbook_2003ed-Sept03-E-Helpful_Tips_for_Writing_a_Thesis.doc

Ποια είναι η επίδραση της δημόσιας διοίκησης στην εφαρμογή και την αποτελεσματικότητα της Κ.Α.Π. και ποια τα αίτια της ενδεχόμενης ανασταλτικής της επίδρασης;

5.3 Επιλογή ερευνητικών υποκειμένων

Όπως φαίνεται, το ερευνητικό ερώτημα έχει δύο σκέλη. Το πρώτο σκέλος αφορά στην διερεύνηση της επίδρασης της δημόσιας διοίκησης και των εφαρμοσθεισών δημόσιων πολιτικών και το δεύτερο, στην διερεύνηση των αιτίων, αν ήθελε προκύψει στο πρώτο σκέλος, ότι η επίδραση είναι ανασταλτική.

Προκειμένου να απαντηθούν τα παραπάνω, πρέπει να διερευνηθούν παράλληλα δύο πεδία. Το ένα αφορά στα αποτελέσματα των πολιτικών, από όπου θα εξαχθούν συμπεράσματα για την επίδρασή τους. Το άλλο αφορά στις διαδικασίες και την μεθοδολογία των ασκούμενων πολιτικών, από όπου θα εξαχθούν συμπεράσματα για τα αίτια της τυχόν ανασταλτικής επίδρασης των δημόσιων πολιτικών. Επομένως, προκύπτουν δύο ερευνητικά υποκείμενα, τα οποία, όπως αναφέρθηκε θα διερευνηθούν παράλληλα και για τα δύο ερευνητικά πεδία:

- Η Δημόσια Διοίκηση (Δ.Δ.) και
- οι Νέοι Γεωργοί (Ν.Γ.).

Καθώς η έρευνα είναι περίπτωση μελέτης εντοπισμένη στην περιοχή της Αργολίδας, το μεν υποκείμενο της Δ.Δ. θεωρήθηκε αρχικά ότι είναι η αρμόδια υπηρεσία του νομού με την επωνυμία «ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΚΤΗΝΙΑΤΡΙΚΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ» στην συνέχεια «ΔΑΟΚ-ΑΡ». Κατόπιν επικοινωνίας όμως με την προαναφερόμενη υπηρεσία, εντάχθηκε στην έρευνα και η «ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ» της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Πελοποννήσου, στην συνέχεια «ΔΑΥ-ΠΕ», διότι στην αρμοδιότητά της είχαν περάσει για την περίοδο 2007-2013 τα θέματα των προγραμμάτων νέων γεωργών που αφορούν στην υπό έρευνα περιοχή. Όσον αφορά στο υποκείμενο των Ν.Γ. είναι το σύνολο της εν λόγω περιοχής. Προκειμένου να βρεθούν στοιχεία για τους νέους γεωργούς της Αργολίδας που έχουν συμμετάσχει σε προγράμματα, η αρμόδια υπηρεσία (ΔΑΟΚ-ΑΡ) μας

παρέπεμψε στο τοπικό παράρτημα του οργανισμού «ΔΗΜΗΤΡΑ» (Κέντρο ΔΗΜΗΤΡΑ Νέας Κίου), το οποίο είναι υπεύθυνο για τα προγράμματα κατάρτισης των νέων γεωργών που εντάσσονται σε πρόγραμμα.

5.4 Επιλογή ερευνητικών δειγμάτων

Ως προς το πρώτο ερευνητικό υποκείμενο (Δ.Δ.), η επιλογή εστιάστηκε στις δύο προαναφερόμενες υπηρεσίες για δύο λόγους. Αφενός, για την εφικτότητα της έρευνας και αφετέρου, διότι οι εν λόγω υπηρεσίες είναι ο κόμβος, δηλαδή το τελικό σημείο επαφής και διασύνδεσης της ευρύτερης Δ.Δ. με τους Ν.Γ.

Όσον αφορά στα δείγματα, ως προς το μεν πρώτο υποκείμενο ελήφθη σε ποσοστό 100% καθώς στην ουσία είναι ένα υποκείμενο με δύο συμπληρωματικά τμήματα και σε ότι αφορά στο δεύτερο υποκείμενο, τους Ν.Γ., ακολουθήθηκε η εξής διαδικασία: Από το σύνολο των προγραμμάτων Ν.Γ. που έχουν υλοποιηθεί ή υλοποιούνται στην Αργολίδα, ζητήθηκε από το Κέντρο «ΔΗΜΗΤΡΑ» Νέας Κίου να παραχωρηθούν για ερευνητικούς σκοπούς τα ονόματα των νέων γεωργών των τριών τελευταίων περιόδων (Γ' Κ.Π.Σ. και Π.Α.Α. 1&2), δηλαδή από το 2000 και μετά. Αυτό επελέγη αφενός για να είναι αυξημένες οι πιθανότητες να υπάρχουν δεδομένα στα αρχεία της Δ.Δ., όσο και για να υπάρχουν περισσότερες πιθανότητες να είναι ακόμη ενεργοί γεωργοί οι μετέχοντες στα εν λόγω προγράμματα.

Το Κέντρο «ΔΗΜΗΤΡΑ» Νέας Κίου έδωσε στοιχεία για τους νέους γεωργούς που συμμετείχαν στα αντίστοιχα προγράμματα κατάρτισης 150 ωρών που έχουν υλοποιηθεί στον νομό για τις παραπάνω περιόδους. Όμως, οι πληροφορίες που λάβαμε δεν ήταν σαφείς. Οι πίνακες με ονόματα νέων γεωργών που τέθηκαν στην διάθεσή μας από το κέντρο «ΔΗΜΗΤΡΑ» δεν περιέχουν πληροφορίες για το πρόγραμμα στο οποίο έχει ενταχθεί ο κάθε Ν.Γ., αλλά μόνο την χρονική περίοδο που έλαβε την εκπαίδευση και τον αριθμό της απόφασης της υπηρεσίας με βάση την οποία διενεργήθηκε το εκπαιδευτικό πρόγραμμα. Τα στοιχεία που τέθηκαν στην διάθεσή μας παρουσιάζονται στο πίνακα που ακολουθεί:

Πίνακας 5-1: Σύνολο δείγματος Νέων Γεωργών Αργολίδας

ΚΑΤΑΡΤΙΣΘΕΝΤΕΣ ΝΕΟΙ ΓΕΩΡΓΟΙ ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ 2000-2013		
α/α	ΑΠΟΦΑΣΗ	ΚΑΤΑΡΤΙΖΟΜΕΝΟΙ
	2434/07	22
	6617/07	18
	2467/11	9
	2294/12	27
	2158/13	8
	2159/13	25
	2231/13	25
	Σύνολο	134

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων κέντρου «ΔΗΜΗΤΡΑ» Νέας Κίου

Επομένως το δείγμα των νέων γεωργών που παρασχέθηκε ανέρχεται σε 134 άτομα. Καθώς η υπηρεσία δεν έδωσε στοιχεία επικοινωνίας των παραπάνω νέων γεωργών αλλά μόνον ονοματεπώνυμο και τόπο κατοικίας, ο εντοπισμός τους κατέστη ιδιαίτερα δύσκολος. Τελικά εντοπίστηκαν σαράντα δύο (42) νέοι γεωργοί και απάντησαν το ερωτηματολόγιο είκοσι έξι (26) εξ αυτών. Το δείγμα κρίθηκε ικανοποιητικό, καθώς επί αυτών που προσεγγίστηκαν αγγίζει το 62% και επί του συνόλου που παραχωρήθηκαν, το 19,12%.

5.5 Τα ερωτηματολόγια

Όπως ήδη αναφέρθηκε η έρευνα είναι μικτού τύπου (ποσοτική και ποιοτική) και κατά συνέπεια τα ερωτηματολόγια περιέχουν μικτού τύπου ερωτήσεις. Τα ερωτηματολόγια είναι συσχετισμένα μεταξύ τους ώστε να μπορούν να γίνουν συγκριτικές αναλύσεις. Τέλος, τα ερωτηματολόγια διαμορφώθηκαν σε Google forms, ήταν διαθέσιμα on line ή σε έντυπη μορφή αν δεν υπήρχε η δυνατότητα εκ μέρους των ερωτώμενων για ηλεκτρονική υποβολή και επεξεργάστηκαν με Microsoft Excel, όπου απαιτήθηκε. Το ερωτηματολόγιο των νέων γεωργών αποτελείται από 20 ερωτήσεις διαρθρωμένες σε τρία (3) υποπεδία, ενώ το ερωτηματολόγιο της Δ.Δ. αποτελείται από 37 ερωτήσεις, διαρθρωμένες σε επτά (7) υποπεδία. Για λόγους οικονομίας και αποτελεσματικότητας τα ερωτηματολόγια θα παρουσιαστούν ταυτόχρονα με τα ευρήματα της έρευνας.

Επίσης, εφαρμόστηκε ελαφρός χρωματισμός στην παρουσίασή τους, για να διακρίνονται οι ερωτήσεις από τις απαντήσεις.

5.6 Ερευνητικά ευρήματα

5.6.1 Εισαγωγή για το ερωτηματολόγιο της Δημόσιας Διοίκησης

Το ερωτηματολόγιο της Δ.Δ., όπως αναφέρθηκε, περιλαμβάνει 37 ερωτήσεις, διαρθρωμένες σε επτά (7) υποπεδία. Απευθύνθηκε προς τις δύο (2) υπηρεσίες που λειτουργούν συμπληρωματικά στην περιοχή και για πρακτικούς λόγους. Στις δύο υπηρεσίες έχουν δοθεί στην έρευνα οι κωδικές ονομασίες ΔΑΟΚ-ΑΡ και ΔΑΥ-ΠΕ. Οι απαντήσεις προέρχονται είτε από την μία υπηρεσία είτε από την άλλη (ανάλογα με το ποια απάντησε) και διαφοροποιούνται ανά υπηρεσία μόνο όπου υπήρχαν διαφορετικές απαντήσεις.

Το πρώτο υποπεδίο με τίτλο: «ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ», περιείχε τρεις (3) ερωτήσεις. Η πρώτη αφορούσε την ταυτότητα της υπηρεσίας, οπότε η παρουσίαση ξεκινά από την 2^η.

5.6.2 Ευρήματα και σχολιασμός ερωτηματολογίου Δημόσιας Διοίκησης

ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

ΕΡΩΤΗΣΗ 2: *Πόσα είναι τα στελέχη της τοπικής υπηρεσίας που ασχολούνται με τα προγράμματα των Νέων Γεωργών την τρέχουσα περίοδο κατ' αποκλειστικότητα;*

ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΔΑΟΚ-ΑΡ: 2

ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΔΑΥ-ΠΕ: 1

ΕΡΩΤΗΣΗ 3: *Πόσα είναι τα στελέχη της τοπικής υπηρεσίας που ασχολούνται με τα προγράμματα των Νέων Γεωργών την τρέχουσα περίοδο περιστασιακά;*

ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΔΑΟΚ-ΑΡ: 0

ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΔΑΥ-ΠΕ: 2

ΕΡΩΤΗΣΗ 4: *Τα στελέχη της τοπικής υπηρεσίας που ασχολούνται την τρέχουσα περίοδο με τα προγράμματα Νέων Γεωργών κατ' αποκλειστικότητα έχουν λάβει κάποια ειδική εκπαίδευση;*

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: ΟΧΙ

ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΑ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ 1986-1989

ΕΡΩΤΗΣΗ 5: Πόσοι Νέοι Γεωργοί εντάχθηκαν στο Πρόγραμμα Νεοεισερχόμενων Γεωργών (Πριμ Πρώτης εγκατάστασης) των Μ.Ο.Π. (1986-1989) στην Αργολίδα;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Δεν υπάρχουν στοιχεία (ΔΑΟΚ-ΑΡ)

ΕΡΩΤΗΣΗ 6: Πόσοι Νέοι Γεωργοί ΠΟΥ εντάχθηκαν στο Πρόγραμμα Νεοεισερχόμενων Γεωργών (Πριμ Πρώτης εγκατάστασης) των Μ.Ο.Π. (1986-1989) στην Αργολίδα, ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΑΝ επιτυχώς 100% το πρόγραμμα;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Δεν υπάρχουν στοιχεία (ΔΑΟΚ-ΑΡ)

ΕΡΩΤΗΣΗ 7: Γνωρίζει η υπηρεσία αν οι Νέοι Γεωργοί που εντάχθηκαν στο Πρόγραμμα Νεοεισερχόμενων Γεωργών (Πριμ Πρώτης εγκατάστασης) των Μ.Ο.Π. (1986-1989) στην Αργολίδα είναι ακόμη ενεργοί;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Δεν υπάρχουν στοιχεία (ΔΑΟΚ-ΑΡ)

Α' Κ.Π.Σ. 1989-1993

ΕΡΩΤΗΣΗ 8: Πόσοι Νέοι Γεωργοί εντάχθηκαν στο Πρόγραμμα Νεοεισερχόμενων Γεωργών (Πριμ Πρώτης εγκατάστασης) του Α' Κ.Π.Σ. (1989-1993) στην Αργολίδα;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Δεν υπάρχουν στοιχεία (ΔΑΟΚ-ΑΡ)

ΕΡΩΤΗΣΗ 9: Πόσοι Νέοι Γεωργοί ΠΟΥ εντάχθηκαν στο Πρόγραμμα Νεοεισερχόμενων Γεωργών (Πριμ Πρώτης εγκατάστασης) του Α' Κ.Π.Σ. (1989-1993) στην Αργολίδα, ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΑΝ επιτυχώς 100% το πρόγραμμα;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Δεν υπάρχουν στοιχεία (ΔΑΟΚ-ΑΡ)

ΕΡΩΤΗΣΗ 10: Γνωρίζει η υπηρεσία αν οι Νέοι Γεωργοί που εντάχθηκαν στο Πρόγραμμα Νεοεισερχόμενων Γεωργών (Πριμ Πρώτης εγκατάστασης) του Α' Κ.Π.Σ. (1989-1993) στην Αργολίδα είναι ακόμη ενεργοί;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Δεν υπάρχουν στοιχεία (ΔΑΟΚ-ΑΡ)

Β' Κ.Π.Σ. 1994-1999

ΕΡΩΤΗΣΗ 11: Πόσοι Νέοι Γεωργοί εντάχθηκαν στο Πρόγραμμα Νεοεισερχόμενων Γεωργών (Πριμ Πρώτης εγκατάστασης) του Β' Κ.Π.Σ. (1994-1999) στην Αργολίδα;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Δεν υπάρχουν στοιχεία (ΔΑΟΚ-ΑΡ)

ΕΡΩΤΗΣΗ 12: Πόσοι Νέοι Γεωργοί ΠΟΥ εντάχθηκαν στο Πρόγραμμα Νεοεισερχόμενων Γεωργών (Πριμ Πρώτης εγκατάστασης) του Β' Κ.Π.Σ. (1994-1999) στην Αργολίδα, ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΑΝ επιτυχώς 100% το πρόγραμμα;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Δεν υπάρχουν στοιχεία (ΔΑΟΚ-ΑΡ)

ΕΡΩΤΗΣΗ 13: Γνωρίζει η υπηρεσία αν οι Νέοι Γεωργοί που εντάχθηκαν στο Πρόγραμμα Νεοεισερχόμενων Γεωργών (Πριμ Πρώτης εγκατάστασης) του Β' Κ.Π.Σ. (1994-1999) στην Αργολίδα είναι ακόμη ενεργοί;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Δεν υπάρχουν στοιχεία (ΔΑΟΚ-ΑΡ)

Γ' Κ.Π.Σ. 2000-2006

ΕΡΩΤΗΣΗ 14: Πόσοι Νέοι Γεωργοί εντάχθηκαν στο Πρόγραμμα Νεοεισερχόμενων Γεωργών (Πριμ Πρώτης εγκατάστασης) του Γ' Κ.Π.Σ. (2000-2006) στην Αργολίδα;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: 221

ΕΡΩΤΗΣΗ 15: Πόσοι Νέοι Γεωργοί ΠΟΥ εντάχθηκαν στο Πρόγραμμα Νεοεισερχόμενων Γεωργών (Πριμ Πρώτης εγκατάστασης) του Γ' Κ.Π.Σ. (2000-2006) στην Αργολίδα, ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΑΝ επιτυχώς 100% το πρόγραμμα;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: 207

ΕΡΩΤΗΣΗ 16: Γνωρίζει η υπηρεσία αν οι Νέοι Γεωργοί που εντάχθηκαν στο Πρόγραμμα Νεοεισερχόμενων Γεωργών (Πριμ Πρώτης εγκατάστασης) του Γ' Κ.Π.Σ. (2000-2006) στην Αργολίδα είναι ακόμη ενεργοί;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Δεν απαντήθηκε

Π.Α.Α. (1) 2007-2013

ΕΡΩΤΗΣΗ 17: Κατά την περίοδο κατάρτισης του Π.Α.Α. 2007-2013 το υπουργείο ζήτησε την γνώμη και την εμπειρία της υπηρεσίας σχετικά με τα προγράμματα Νέων Γεωργών;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Όχι

ΕΡΩΤΗΣΗ 18: Κατά την περίοδο κατάρτισης του Π.Α.Α. 2007-2013 η υπηρεσία ζήτησε την γνώμη προγενέστερα ενταγμένων Νέων Γεωργών για την κατάρτιση των νέων προγραμμάτων;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Όχι

ΕΡΩΤΗΣΗ 19: Είχαν την δυνατότητα οι υποψήφιοι στο Μέτρο 112 "ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΝΕΩΝ ΓΕΩΡΓΩΝ" του Π.Α.Α. 2007-2013 να υποβάλλουν ηλεκτρονικά την αίτηση και τα δικαιολογητικά τους;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Όχι

ΕΡΩΤΗΣΗ 20: Η υπηρεσία παρείχε υποστήριξη στους υποψήφιους για το Μέτρο 112 "ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΝΕΩΝ ΓΕΩΡΓΩΝ" του Π.Α.Α. 2007-2013 για την συμπλήρωση της αίτησής τους;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Ναι

ΕΡΩΤΗΣΗ 21: *Πόσοι Νέοι Γεωργοί εντάχθηκαν στο Μέτρο 112 "ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΝΕΩΝ ΓΕΩΡΓΩΝ" του Π.Α.Α. 2007-2013 στην Αργολίδα;*

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: 268

ΕΡΩΤΗΣΗ 22: *Πόσοι Νέοι Γεωργοί ΠΟΥ εντάχθηκαν στο Μέτρο 112 "ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΝΕΩΝ ΓΕΩΡΓΩΝ" του Π.Α.Α. 2007-2013 στην Αργολίδα, ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΑΝ επιτυχώς 100% το πρόγραμμα;*

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Δεν απαντήθηκε

ΕΡΩΤΗΣΗ 23: *Ποιο έτος πραγματοποιήθηκε η πρώτη εκπαίδευση για το Μέτρο 112 "ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΝΕΩΝ ΓΕΩΡΓΩΝ" του Π.Α.Α. 2007-2013 στην Αργολίδα;*

ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΔΑΥ-ΠΕ: Τέλος 2013, αρχή 2014 και 2017

ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΔΑΟΚ-ΑΡ: 2010 ή 2012

ΕΡΩΤΗΣΗ 24: *Τι προϋπολογισμός υπήρχε για το Μέτρο 112 "ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΝΕΩΝ ΓΕΩΡΓΩΝ" στο Π.Α.Α. 2007-2013 για την Αργολίδα;*

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Ο προϋπολογισμός αφορούσε όλη την Περιφέρεια Πελοποννήσου και όχι κάθε νομό ξεχωριστά. Για την 1^η πρόσκληση 2009 ήταν 29,4 εκ € και για την 2^η πρόσκληση το 2014, ήταν 14,7 εκ €. (ΔΑΥ_ΠΕ)

ΕΡΩΤΗΣΗ 25: *Τι ποσόν απορροφήθηκε έως το 2013 για το Μέτρο 112 "ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΝΕΩΝ ΓΕΩΡΓΩΝ" στο Π.Α.Α. 2007-2013 στην Αργολίδα;*

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Για την 1^η πρόσκληση 2009 είναι 1,2 εκ €. (ΔΑΥ-ΠΕ)

ΕΡΩΤΗΣΗ 26: *Πόσος φορές επισκέφθηκε η Υπηρεσία τις αγροτικές εκμεταλλεύσεις των Νέων Γεωργών που εντάχθηκαν στο Μέτρο 112 "ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΝΕΩΝ ΓΕΩΡΓΩΝ" του Π.Α.Α. 2007-2013 της Αργολίδας για συμβουλευτική σχετικά με το πρόγραμμα (όχι για έλεγχο);*

- 1 έως 3
- Περισσότερες από 3
- Καμία

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Καμία

ΕΡΩΤΗΣΗ 27: *Με ποιο τρόπο αξιολόγησε η υπηρεσία, την αποτελεσματικότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών της στους Νέους Γεωργούς σχετικά με το Μέτρο 112 "ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΝΕΩΝ ΓΕΩΡΓΩΝ" του Π.Α.Α. 2007-2013;*

- Με ερωτηματολόγιο προς τους Νέους Γεωργούς.
- Με συνεντεύξεις με τους Νέους Γεωργούς
- Άλλο

- Δεν αξιολόγησε

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Δεν αξιολόγησε

Π.Α.Α. (2) 2014-2020

ΕΡΩΤΗΣΗ 28: Κατά την περίοδο κατάρτισης του Π.Α.Α. 2014-2020 το υπουργείο ζήτησε την γνώμη και την εμπειρία της υπηρεσίας σχετικά με τα προγράμματα Νέων Γεωργών;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Όχι

ΕΡΩΤΗΣΗ 29: Κατά την περίοδο κατάρτισης του Π.Α.Α. 2014-2020 η υπηρεσία ζήτησε την γνώμη προγενέστερα ενταγμένων Νέων Γεωργών για την κατάρτιση των νέων προγραμμάτων;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Όχι

ΕΡΩΤΗΣΗ 30: Μπορούν οι υποψήφιοι για το υπομέτρο 6.1 «Εγκατάσταση Νέων Γεωργών» στο Π.Α.Α. 2014-2020 να υποβάλλουν ηλεκτρονικά την αίτηση και τα δικαιολογητικά τους;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Ναι, αλλά πρέπει να τα προσκομίσουν και σε φυσική μορφή.

ΕΡΩΤΗΣΗ 31: Η υπηρεσία παρέχει υποστήριξη στους υποψήφιους για το υπομέτρο 6.1 «Εγκατάσταση Νέων Γεωργών» στο Π.Α.Α. 2014-2020 για την συμπλήρωση της αίτησής τους;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Όχι

ΕΡΩΤΗΣΗ 32: Υπάρχει ένα στρατηγικό σχέδιο που έχει εκπονήσει η υπηρεσία, το υπουργείο ή άλλος δημόσιος φορέας, που να παρέχει υποστήριξη στους υποψήφιους για το υπομέτρο 6.1 «Εγκατάσταση Νέων Γεωργών» στο Π.Α.Α. 2014-2020 για την κατάρτιση του επιχειρηματικού τους πλάνου;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Όχι

ΕΡΩΤΗΣΗ 33: Τι προϋπολογισμός προβλέπεται στο υπομέτρο 6.1 «Εγκατάσταση Νέων Γεωργών» στο Π.Α.Α. 2014-2020 στην Αργολίδα;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Δεν απαντήθηκε

ΕΡΩΤΗΣΗ 34: Πόσες αιτήσεις είχαν υποβληθεί έως τον Ιούνιο του 2017 στο υπομέτρο 6.1 «Εγκατάσταση Νέων Γεωργών» στο Π.Α.Α. 2014-2020 στην Αργολίδα;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: 170

ΕΡΩΤΗΣΗ 35: Πόσες αιτήσεις είχαν εγκριθεί έως τον Ιούνιο του 2017 στο υπομέτρο 6.1 «Εγκατάσταση Νέων Γεωργών» στο Π.Α.Α. 2014-2020 στην Αργολίδα;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: 164

ΕΡΩΤΗΣΗ 36: *Τι ποσόν έχει αποδοθεί έως τον Σεπτέμβριο του 2017 για το υπομέτρο 6.1 «Εγκατάσταση Νέων Γεωργών» στο Π.Α.Α. 2014-2020 στην Αργολίδα;*

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Δεν απαντήθηκε

ΕΡΩΤΗΣΗ 37: *Με ποιο τρόπο αξιολογεί η υπηρεσία την αποτελεσματικότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών της στους Νέους Γεωργούς για το υπομέτρο 6.1 «Εγκατάσταση Νέων Γεωργών» στο Π.Α.Α. 2014-2020;*

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Δεν αξιολογεί

5.6.3 Ευρήματα και σχολιασμός ερωτηματολογίου Νέων Γεωργών

Α) ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ-ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

1. Ηλικία

Πίνακας 5-2: Ηλικία ερωτώμενων

ΗΛΙΚΙΑΚΗ ΟΜΑΔΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
Έως 40 ετών	73%
Από 41 έως 55 ετών	23%
Από 56 έως 65 ετών	0%
Άνω των 65 ετών	0%

Πηγή: Ερωτηματολόγιο έρευνας

2. Εκπαίδευση

Πίνακας 5-3: Εκπαίδευση ερωτώμενων

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΒΑΘΜΙΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
Δημοτικό	0%
Γυμνάσιο	15,4%
Λύκειο	46,2%
Ι.Ε.Κ.	15,4%
Τ.Ε.Ι.	15,4%
Πανεπιστήμιο	7,7%
Μεταπτυχιακό	0%

Πηγή: Ερωτηματολόγιο έρευνας

3. Οικογενειακή Κατάσταση

Πίνακας 5-4: Οικογενειακή κατάσταση ερωτώμενων

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	ΠΟΣΟΣΤΟ
Άγαμος	38,5%
Έγγαμος	61,5%

Πηγή: Ερωτηματολόγιο έρευνας

4. Αριθμός παιδιών

Πίνακας 5-5: Αριθμός παιδιών ερωτώμενων

ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΑΙΔΙΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ
1 παιδί	0%
2 παιδιά	71,4%
Τρίτεκνος	28,6%
Πολύτεκνος	0%

Πηγή: Ερωτηματολόγιο έρευνας

5. Τόπος Διαμονής

Πίνακας 5-6: Τόπος διαμονής ερωτώμενων

ΤΟΠΟΣ ΔΙΑΜΟΝΗΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
Αγροτική περιοχή	92,3%
Αστική περιοχή	7,7%

Πηγή: Ερωτηματολόγιο έρευνας

B) ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

6. Δραστηριότητα στον πρωτογενή τομέα

Πίνακας 5-7: Δραστηριότητα στον πρωτογενή τομέα

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΣΤΟΝ ΠΡΩΤΟΓΕΝΗ ΤΟΜΕΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
Αγροτική	100%
Κτηνοτροφική	0%
Μικτή	0%
Αλιευτική	0%
Άλλη	0%

Πηγή: Ερωτηματολόγιο έρευνας

7. Είστε κατά κύριο επάγγελμα γεωργός;

Πίνακας 5-8: Κατά κύριο επάγγελμα γεωργός

ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΓΕΩΡΓΟΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΝΑΙ	92,3%
ΟΧΙ	7,7%

Πηγή: Ερωτηματολόγιο έρευνας

8. Ο/η σύζυγος απασχολούνται στην αγροτική εκμετάλλευση;

Πίνακας 5-9: Ασχολία συζύγου με γεωργία

Ο/Η ΣΥΖΥΓΟΣ ΑΠΑΣΧΟΛΕΙΤΑΙ ΣΤΗ ΓΕΩΡΓΙΑ;	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΝΑΙ	30%
ΟΧΙ	70%

Πηγή: Ερωτηματολόγιο έρευνας

9. Τα παιδιά απασχολούνται στην αγροτική εκμετάλλευση;

Πίνακας 5-10: Ασχολία παιδιών με γεωργία

ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΝΤΑΙ ΣΤΗΝ ΓΕΩΡΓΙΑ;	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΝΑΙ	0%
ΟΧΙ	100%

Πηγή: Ερωτηματολόγιο έρευνας

10. Άλλες δραστηριότητες

Πίνακας 5-11: Άλλες δραστηριότητες ερωτώμενων

ΆΛΛΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
Αγροτουρισμός	0%
Μεταποίηση αγροτικών/κτηνοτροφικών προϊόντων	10,5%
Πωλήσεις στις λαϊκές αγορές	42,1%
Πωλήσεις μέσω διαδικτύου	0%
Απευθείας πωλήσεις στους καταναλωτές	21,1%
Άλλο	0%

Πηγή: Ερωτηματολόγιο έρευνας

Γ) ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΓΕΩΝ ΓΕΩΡΓΩΝ

11. Σε ποιο πρόγραμμα Νέων Γεωργών (Ν.Γ.) έχετε ενταχθεί;

Πίνακας 5-12: Σε ποιο πρόγραμμα Νέων Γεωργών (Ν.Γ.) έχετε ενταχθεί;

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΝΕΩΝ ΓΕΩΡΓΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ
Μ.Ο.Π 1986-1989	0%
Α' Κ.Π.Σ. 1989-1993	0%
Β' Κ.Π.Σ. 1994-1999	0%
Γ' Κ.Π.Σ. 2000-2006	23,1%
Π.Α.Α. (1) 2017-2013	73,1%
Π.Α.Α. (2) 2014-2020	3,8%

Πηγή: Ερωτηματολόγιο έρευνας

12. Η εκπαίδευση για το πρόγραμμα Ν.Γ. έγινε στα προγραμματισμένα χρονικά όρια ή καθυστέρησε;

Πίνακας 5-13: Πότε έγινε η εκπαίδευση για το πρόγραμμα Νέων Γεωργών;

ΠΟΤΕ ΕΓΙΝΕ Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΓΙΑ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ Ν.Γ.;	ΠΟΣΟΣΤΟ
Στα προγραμματισμένα χρονικά όρια	53,8%
Καθυστέρησε	46,2%

Πηγή: Ερωτηματολόγιο έρευνας

13. Οι πληρωμές του προγράμματος έγιναν μέσα στα προγραμματισμένα χρονικά όρια ή καθυστέρησαν;

Πίνακας 5-14: Πότε έγιναν οι πληρωμές για το πρόγραμμα Νέων Γεωργών;

ΠΟΤΕ ΕΓΙΝΑΝ ΟΙ ΠΛΗΡΩΜΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ Ν.Γ.;	ΠΟΣΟΣΤΟ
Στα προγραμματισμένα χρονικά όρια	19,2%
Καθυστέρησαν	80,8%

Πηγή: Ερωτηματολόγιο έρευνας

14. Το ποσό που λάβατε ήταν αυτό που προβλεπόταν από την προκήρυξη του προγράμματος ή μειωμένο;

Πίνακας 5-15: Το ποσόν της ενίσχυσης ήταν το προβλεπόμενο;

ΤΟ ΠΟΣΟΝ ΤΗΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΗΤΑΝ ΤΟ ΠΡΟΒΛΕΠΟΜΕΝΟ;	ΠΟΣΟΣΤΟ
Ήταν το προβλεπόμενο	30,8%
Ήταν μειωμένο	69,2%

Πηγή: Ερωτηματολόγιο έρευνας

15. Για την αίτηση και τον φάκελο που υποβάλλατε στο πρόγραμμα Ν.Γ. χρησιμοποίησατε εξωτερικό σύμβουλο επ' αμοιβή;

Πίνακας 5-16: Χρησιμοποίησατε εξωτερικό σύμβουλο;

ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΣΑΤΕ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΟ;	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΝΑΙ	100%
ΟΧΙ	0%

Πηγή: Ερωτηματολόγιο έρευνας

16. Πώς βαθμολογείται τις υπηρεσίες που σας προσέφερε η αρμόδια Δημόσια Υπηρεσία για το πρόγραμμα Ν.Γ.;

Πίνακας 5-17: Πώς βαθμολογείτε τις υπηρεσίες του δημοσίου για το πρόγραμμα Ν.Γ.;

ΠΩΣ ΒΑΘΜΟΛΟΓΕΙΤΕ ΤΙΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΓΙΑ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ Ν.Γ.;	ΠΟΣΟΣΤΟ
Άριστες	0%
Καλές	38,5%
Μέτριες	30,8%
Κακές	23,1%
Δεν ξέρω-Δεν απαντώ	7,7%

Πηγή: Ερωτηματολόγιο έρευνας

17. Πιστεύετε ότι το πρόγραμμα Ν.Γ. βοήθησε την ανάπτυξη της αγροτικής σας εκμετάλλευσης;

Πίνακας 5-18: Το πρόγραμμα Ν.Γ. βοήθησε την ανάπτυξη της αγροτικής σας εκμετάλλευσης;

ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ Ν.Γ. ΒΟΗΘΗΣΕ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΣΑΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ;	ΠΟΣΟΣΤΟ
Πολύ	0%
Μέτρια	15,4%
Λίγο	23,1%
Καθόλου	30,8%
Είχε αρνητικά αποτελέσματα. Θα ήταν καλύτερα να μην είχα ενταχθεί.	23,1%
Δεν ξέρω-Δεν απαντώ	7,7%

Πηγή: Ερωτηματολόγιο έρευνας

18. Πώς αξιολογείτε την αρμόδια Δημόσια Υπηρεσία για την ενημέρωση που σας παρέχει για θέματα ανάπτυξης της επιχείρησής σας;

Πίνακας 5-19: Πώς αξιολογείτε την αρμόδια Δημόσια Υπηρεσία για την ενημέρωση που σας παρέχει;

ΠΩΣ ΑΞΙΟΛΟΓΕΙΤΕ ΤΗΝ Δ.Υ. ΓΙΑ ΘΕΜΑΤΑ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ;	ΠΟΣΟΣΤΟ
Άριστη	0%
Καλή	15,4%
Μέτρια	15,4%
Δεν παρέχει	69,2%

Πηγή: Ερωτηματολόγιο έρευνας

19. Πώς αξιολογείτε την αρμόδια Δημόσια Υπηρεσία για την τεχνική υποστήριξη που σας παρέχει σε καλλιεργητικά-κτηνοτροφικά και εν γένει τεχνικά θέματα που αφορούν την αγροτική σας εκμετάλλευση;

Πίνακας 5-20: Πως αξιολογείτε την αρμόδια Δημόσια Υπηρεσία για την τεχνική υποστήριξη που σας παρέχει;

ΠΩΣ ΑΞΙΟΛΟΓΕΙΤΕ ΤΗΝ Δ.Υ. ΓΙΑ ΘΕΜΑΤΑ ΤΕΧΝΙΚΗΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ;	ΠΟΣΟΣΤΟ
Άριστη	0%
Καλή	7,7%
Μέτρια	15,4%
Δεν παρέχει	76.9%

Πηγή: Ερωτηματολόγιο έρευνας

20. Θα συμβουλευάτε ένα Νέο Γεωργό να ενταχθεί σε πρόγραμμα επιδότησης "Νέων Γεωργών";

Πίνακας 5-21: Θα συμβουλευάτε έναν Ν.Γ. να ενταχθεί σε πρόγραμμα Νέων Γεωργών;

ΘΑ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΑΤΕ ΕΝΑΝ Ν.Γ. ΝΑ ΕΝΤΑΧΘΕΙ ΣΕ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΝΕΩΝ ΓΕΩΡΓΩΝ;	ΠΟΣΟΣΤΟ
Ναι	0%
Όχι	61,5%
Ίσως	38,5%
Δεν ξέρω-Δεν απαντώ	0%

Πηγή: Ερωτηματολόγιο έρευνας

5.7 Συνδυαστικός σχολιασμός των ευρημάτων και συμπεράσματα

5.7.1 Εισαγωγή στον σχολιασμό των ευρημάτων

Για την ολιστική προσέγγιση του θέματος, ο σχολιασμός των αποτελεσμάτων των δύο ερωτηματολογίων που ακολουθεί είναι συνδυαστικός. Ξεκινώντας από το ερευνητικό ερώτημα: «Ποια είναι η επίδραση της δημόσιας διοίκησης στην εφαρμογή και την αποτελεσματικότητα της Κ.Α.Π. και ποια τα αίτια της

ενδεχόμενης ανασταλτικής της επίδρασης;» θα πρέπει να απαντηθεί ξεχωριστά καθένα από τα δύο σκέλη του. Το πρώτο , όπως προαναφέρθηκε, αφορά στην επίδραση της Δ.Δ. και το δεύτερο, στην διερεύνηση των αιτίων, αν ήθελε προκύψει στο πρώτο, ότι η επίδραση είναι ανασταλτική.

Προκειμένου να απαντηθούν τα δύο σκέλη του ερωτήματος, θα σχολιαστούν τα ευρήματα της έρευνας πρώτα ως προς τα αποτελέσματα και στην συνέχεια ως προς τις διαδικασίες και την μεθοδολογία των πολιτικών, δηλαδή τα αίτια.

Εισαγωγικά πρέπει να αναφερθεί ότι το ερωτηματολόγιο της Δ.Δ. ανέδειξε ότι υπήρχε αναντιστοιχία ανάμεσα στο αριθμό των Ν.Γ. που έλαβαν εκπαίδευση από τον οργανισμό ΔΗΜΗΤΡΑ για τα προγράμματα που έχουν υλοποιηθεί από το 2007 και μετά (134) και τους αριθμούς των Ν.Γ. που οι υπηρεσίες έδωσαν ως ενταγμένους στα προγράμματα για την αντίστοιχη περίοδο.

5.7.2 Η επίδραση των πολιτικών της Δ.Δ. στην αποτελεσματικότητα της Κ.Α.Π. μέσα από την παρούσα μελέτη περίπτωσης

Τα γενικά συμπεράσματα για την επίδραση των πολιτικών της Δ.Δ. που προκύπτουν από τα ερωτηματολόγια είναι:

- Από το δείγμα προέκυψε ότι στα προγράμματα των Ν.Γ μετέχουν μόνον ασχολούμενοι με την αγροτική δραστηριότητα και όχι με την κτηνοτροφία, την αλιεία και τις λοιπές δραστηριότητες του πρωτογενή τομέα. (ερώτηση 6 ερωτηματολογίου Ν.Γ.). Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό να διερευνηθεί ως προς τα αίτια, καθώς η κτηνοτροφία, η αλιεία και οι λοιπές δράσεις πέραν της αγροτικής, είναι σημαντικές προτεραιότητες για την επόμενη προγραμματική περίοδο.
- Οι εκπαιδεύσεις για τα προγράμματα Ν.Γ. καθυστέρησαν σε ποσοστό 46,2%. Αυτό αυξάνει την αναξιπιστία και μειώνει το κύρος της Δ.Δ.. Ταυτόχρονα μειώνει την αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων και συντελεί στην μη ορθολογική αξιοποίηση των πόρων.
- Οι πληρωμές για τα προγράμματα Ν.Γ. καθυστέρησαν σε ποσοστό 80,8%. Αυτό οδηγεί επίσης στην μείωση της εμπιστοσύνης των πολιτών προς την Δ.Δ., αλλά ταυτόχρονα δημιουργεί ανασταλτικές επενδυτικές και επιχειρηματικές ροπές.

- Το ποσό της ενίσχυσης που τελικά έλαβαν οι Ν.Γ. ήταν μειωμένο σε σχέση με το προβλεπόμενο σε ποσοστό 69,2%. Όπως και παραπάνω, δείγμα αναξιοπιστίας της Δ.Δ. και επενδυτικής αναστολής.
- Το σύνολο (100%) των Ν.Γ. χρησιμοποίησαν εξωτερικό σύμβουλο με αμοιβή για την συμπλήρωση του φακέλου τους. Αυτό αυξάνει το κόστος των επενδυτών και δημιουργεί ανασταλτικές τάσεις για συμμετοχή στα προγράμματα καθώς απαιτεί μία εκ προοιμίου σημαντική δαπάνη που εν μέσω του οικονομικού περιβάλλοντος που ζούμε συνιστά σημαντικό ανασταλτικό παράγοντα για την υποβολή αίτησης στο πρόγραμμα.
- Οι νέοι γεωργοί που στην ουσία είναι οι «πελάτες» της Δ.Δ. για το συγκεκριμένο πρόγραμμα, βαθμολογούν τις υπηρεσίες της ως «κακές» με 23,1% και «μέτριες» με 30,8%. Σημαντικό είναι το γεγονός ότι η επιλογή «άριστες» έλαβε 0%.
- Επίσης, οι Ν.Γ. θεωρούν ότι το πρόγραμμα είχε «αρνητικά αποτελέσματα» στην αγροτική τους εκμετάλλευση σε ποσοστό 23,1%, «δεν βοήθησε καθόλου» σε ποσοστό 30,8%. Μόνο ένα ποσοστό 15,4% δηλώνει ότι το πρόγραμμα τον βοήθησε «μέτρια», ενώ 0% δηλώνει ότι το πρόγραμμα τον βοήθησε «πολύ».
- Στο επίμαχο θέμα της ενημέρωσης των Ν.Γ. από την υπηρεσία για θέματα ανάπτυξης της επιχείρησής τους, το 69,2% δηλώνει ότι η υπηρεσία «δεν παρέχει» σχετική ενημέρωση.
- Το ίδια αυξημένο ποσοστό, 76,9%, δηλώνει ότι η υπηρεσία δεν παρέχει τεχνική υποστήριξη για καλλιεργητικά και εν γένει τεχνικά θέματα.
- Τέλος, στο κρίσιμο ερώτημα προς τους Ν.Γ. αν θα συμβούλευαν κάποιον άλλον να ενταχθεί σε αντίστοιχο πρόγραμμα, το 61,5% απαντά αρνητικά.

Ο συνδυασμός των παραπάνω ευρημάτων, οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η επίδραση της Δ.Δ. στα προγράμματα των Ν.Γ. έχει ανασταλτικό χαρακτήρα. Επομένως, καθώς η αρχική υπόθεση εργασίας επιβεβαιώνεται, μπορούμε να εξετάσουμε τα αίτια.

5.7.3 Τα αίτια της ανασταλτικής επίδρασης των πολιτικών της Δ.Δ. στην αποτελεσματικότητα της Κ.Α.Π. μέσα από την παρούσα μελέτη περίπτωσης

- Οι υπηρεσίες δεν διαθέτουν δεδομένα για το πρόσφατο παρελθόν. Κατά συνέπεια δεν μπορούν να εφαρμόσουν μια διαδικασία «κύκλου πολιτικής», δηλαδή εφαρμογή, αξιολόγηση, επανασχεδιασμό κ.λπ..
- Σε κάποιες περιπτώσεις τα δεδομένα για το ίδιο θέμα διαφέρουν από υπηρεσία σε υπηρεσία (ερώτηση 23 Δ.Δ.)
- Οι υπηρεσίες δεν αξιολογούν τις πολιτικές ούτε εσωτερικά ούτε ζητούν αξιολόγηση από τους πολίτες-χρήστες των πολιτικών.
- Οι κεντρικές υπηρεσίες δεν ζητούν την γνώμη των υφιστάμενων υπηρεσιών στον σχεδιασμό των πολιτικών.
- Οι περιφερειακές υπηρεσίες, με την σειρά τους, δεν ζητούν την γνώμη των πολιτών στον σχεδιασμό των πολιτικών.
- Τα στελέχη δεν είναι εκπαιδευμένα στο ειδικό αντικείμενό τους.
- Οι υπηρεσίες δεν διαθέτουν προς τους πολίτες ένα στρατηγικό σχέδιο για τις πολιτικές που εφαρμόζουν.
- Υπάρχουν μεγάλες καθυστερήσεις, όπως η 1^η πρόσκληση για το μέτρο 112 του ΠΠΑ 2007-2013 που έγινε 24 μήνες μετά την έναρξη του προγράμματος, τον Ιανουάριο του 2009, αλλά και αυτές που καταγράφηκαν στο ερωτηματολόγιο των Ν.Γ. όσον αφορά στην εκπαίδευση και τις πληρωμές.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

6.1 Εισαγωγή

Στην παρούσα ερευνητική εργασία, επιχειρήθηκε μια ολοκληρωμένη προσέγγιση ενός ιδιαίτερα ευαίσθητου, σημαντικού και σύνθετου θέματος, του ρόλου της δημόσιας διοίκησης στην αγροτική ανάπτυξη και ειδικότερα της ΚΑΠ. Αυτό επιχειρήθηκε μέσα από μια μελέτη περίπτωσης αναφορικά με την επίδραση της Δ.Δ. στα προγράμματα για τους νέους γεωργούς στην Αργολίδα. Ήδη από την βιβλιογραφική επισκόπηση αναδείχθηκε ότι:

- Η Δ.Δ. λειτουργεί ανασταλτικά για την ανάπτυξη του συνόλου της επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα.
- Ο πρωτογενής τομέας της χώρας βιώνει και αυτός την δική του κρίση.
- Ο πρωτογενής τομέας έχει υψηλή σημασία, αξία και προτεραιότητα για την έξοδο από την κρίση.
- Οι νέοι γεωργοί αποτελούν μόνο το 5,2% του συνόλου των ενεργών γεωργών.
- Η ανεστραμμένη ηλικιακά πυραμίδα στην γεωργία είναι σε γνώση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και για το λόγο αυτό, στο πλαίσιο της νέας ΚΑΠ σχεδόν 180.000 νέοι αγρότες αναμένεται να πάρουν μια επιχορήγηση εγκατάστασης κατά την τρέχουσα περίοδο προγραμματισμού μέχρι το 2020.

Στην συνέχεια ακολούθησε η βιβλιογραφική επισκόπηση αναφορικά με την Κοινή Αγροτική Πολιτική και τις δημόσιες πολιτικές και η πρωτογενής έρευνα. Η συνδυαστική δε εξέταση και η αντιπαραβολή των ευρημάτων της πρωτογενούς έρευνας και αυτών της βιβλιογραφικής επισκόπησης οδηγούν σε ενδιαφέροντα συμπεράσματα και προτάσεις με στόχο την αποδοτικότερη διαχείριση και σχεδιασμό των υλοποιούμενων προγραμμάτων.

6.2 Συμπεράσματα

Όπως είδαμε στην βιβλιογραφική επισκόπηση, σύμφωνα με τον Hughes (Hughes, 2012), κατά τον σχεδιασμό και την αξιολόγηση των δημόσιων πολιτικών, ο ρόλος του διοικητικού μηχανισμού έχει αυξημένη σημασία. Συνάμα όμως προέκυψε, από την πρωτογενή έρευνα, ότι στην πράξη, οι περιφερειακές δομές της διοίκησης, οι οποίες έρχονται σε επαφή με τους πολίτες και άρα έχουν εμπειρία επί του εφαρμοστικού πεδίου των πολιτικών, δεν μετέχουν στον σχεδιασμό των πολιτικών (δεν ζητείται η γνώμη τους από τις κεντρικές δομές) και δεν αξιολογούν τις δικές τους εφαρμοσθείσες πολιτικές. Δεν ρωτούν καν την γνώμη των πολιτών-χρηστών των πολιτικών τους.

Αυτό, προσκρούει ευθέως στην αρχή του «κύκλου της πολιτικής» που περιλαμβάνει πέντε στάδια εκ των οποίων το ένα είναι η αξιολόγηση και άρα, ο «κύκλος» σπάει και δεν μπορούν να εφαρμοστούν, δεν εφαρμόζονται, και τα υπόλοιπα στάδια.

Αλλά, το έλλειμμα αξιολόγησης των εφαρμοζόμενων πολιτικών και διαβούλευσης επί των σχεδιαζόμενων πολιτικών, είναι καθοριστικής σημασίας και με βάση τις σύγχρονες αρχές της μετα-κυβέρνησης (metagovernance) (OECD, 2006, σ. 109), διότι η Δ.Δ. πρέπει *«Να ενεργεί ως ο κύριος οργανωτής του διαλόγου μεταξύ των πολιτικών κοινοτήτων με στόχο την αποτελεσματικότερη λήψη αποφάσεων κατά την ενάσκηση των δημόσιων πολιτικών.»*

Το γεγονός δε ότι η Δ.Δ. δεν έχει δεδομένα για τις πράξεις της (πολλές από τις ερωτήσεις για δεδομένα έμειναν αναπάντητες) είναι ένα δείγμα της απαξίας που επικρατεί στο δημόσιο για την αξιολόγηση, διότι, όπως είναι προφανές και γνωστό, χωρίς δεδομένα, αξιολόγηση δεν μπορεί να υλοποιηθεί.

Καθοριστικής σημασίας δείγμα αναποτελεσματικότητας της Δ.Δ. είναι επίσης και οι πολλές καθυστερήσεις που αναδείχθηκαν από την έρευνα, τόσο στο θέμα των προκηρύξεων και εγκρίσεων των προγραμμάτων, όσο και των εκπαιδύσεων των Ν.Γ. καθώς και των πληρωμών των επιδοτήσεων. Επίσης, το γεγονός ότι το 69,2% των δικαιούχων ενίσχυσης Ν.Γ. δηλώνουν ότι έλαβαν μειωμένη επιδότηση σε σχέση με την προκήρυξη, εγείρει θέματα αξιοπιστίας του δημοσίου και ως εκ τούτου και αισθήματα ανασφάλειας, εν γένει, αλλά και επενδυτικής ανάσχεσης.

Πολύ σημαντικό επίσης και άξιο εμβάθυνσης, είναι το έλλειμμα ηλεκτρονικής διακυβέρνησης. Οι Ν.Γ. μπορούν μεν να υποβάλλουν ηλεκτρονικά τις αιτήσεις τους, αλλά πρέπει να τις υποβάλλουν και με φυσικό φάκελο ενώπιον της αρμόδιας υπηρεσίας, άρα η ηλεκτρονική υποβολή στην ουσία χάνει την αξία της. Επίσης, η ανάγκη (σε ποσοστό 100%) για εξωτερικό σύμβουλο, είναι ένα ζήτημα που πρέπει και αυτό να διερευνηθεί. Ποιοι είναι οι λόγοι που συμβαίνει αυτό; Είναι ελλειπείς οι οδηγίες στα έντυπα της διοίκησης; Δεν παρέχονται σωστές κατευθύνσεις στον υποψήφιο Ν.Γ.; Όλα αυτά θα μπορούσαν να εκλείψουν (μεταξύ πολλών άλλων) αν εφαρμόζετο αξιολόγηση και αν οι υπηρεσίες, κατά τον σχεδιασμό των εντύπων τους, ζητούσαν την γνώμη των δυνητικών χρηστών ή παρείχαν εξειδικευμένη πληροφόρηση για την σύνταξη των αιτήσεων και λοιπών εγγράφων.

Όλα τα παραπάνω ενισχύουν δύο πολύ σημαντικά ευρήματα που πρέπει να ληφθούν υπόψη: Ότι οι Ν.Γ., που στην ουσία είναι οι «πελάτες» της Δ.Δ. για το συγκεκριμένο πρόγραμμα, βαθμολογούν τις υπηρεσίες της ως «κακές» με 23,1% και «μέτριες» με 30,8% και ότι, οι ίδιοι θεωρούν ότι το πρόγραμμα είχε «αρνητικά αποτελέσματα» στην αγροτική τους εκμετάλλευση σε ποσοστό 23,1% και «δεν βοήθησε καθόλου» σε ποσοστό 30,8%. Ως κατακλείδα δε, το 61,5% των ερωτώμενων, απάντησε ότι δεν θα συνιστούσε σε κάποιον νέο να ενταχθεί σε ανάλογο πρόγραμμα.

Κατόπιν όλων αυτών, είναι προφανές ότι η Δ.Δ. έχει απολύτως καθοριστικό ρόλο στην εφαρμογή της ΚΑΠ στην χώρα μας και ο ρόλος αυτός είναι ανασταλτικός. Επιτακτική δε προβάλλει η ανάγκη άμεσα να ληφθούν μέτρα, τα οποία, συνοπτικά επιχειρείται να σκιαγραφηθούν στην συνέχεια.

6.3 Προτάσεις

Μια πρώτη, στοιχειώδης, παρέμβαση είναι να εφαρμοστεί ο «κύκλος της πολιτικής», οριζόντια και κάθετα μέσα στην διοίκηση. Αυτό συνεπάγεται ότι θα υιοθετηθούν οι αρχές που προβλέπουν ότι κάθε πολιτική, θα ξεκινά με διαδικασία διαβούλευσης για τον προσδιορισμό του προβλήματος, θα ακολουθεί η διαμόρφωση, η υιοθέτηση και η εφαρμογή της πολιτικής και θα συνεχίζεται, πάντα, με αξιολόγηση (από τους χρήστες) και επανασχεδιασμό.

Η εφαρμογή της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης, είναι ένα παράλληλο μέτρο που πρέπει άμεσα να λάβει ευρείες διαστάσεις και θα μπορούσε να συμβάλει και στην αξιολόγηση των πολιτικών καθώς θα υπάρχει πάντα ένα ηλεκτρονικό «αποτύπωμα» για κάθε πράξη, οπότε, δεν θα υπάρχει έλλειμμα δεδομένων, όπως συμβαίνει τώρα. Είναι αν μη τι άλλο τραγικό να μην γνωρίζουν οι αρμόδιες υπηρεσίες ποιοι ήταν αυτοί που κατά το παρελθόν εντάχθηκαν σε προγράμματα νέων γεωργών και αν και πόσοι εξ αυτών συνεχίζουν να είναι γεωργοί και μετά τον υποχρεωτικό, από το πρόγραμμα, χρόνο παραμονής τους στον αγροτικό τομέα. Στόχος δεν είναι η απλή απορρόφηση των κονδυλίων αλλά η επίτευξη, μέσω αυτών, των στόχων που τίθενται και η αναζωογόνηση του πρωτογενούς τομέα.

Οποσδήποτε, για να αναστραφεί το αίσθημα αναξιοπιστίας προς την Δ.Δ., που επικρατεί ανάμεσα στους πολίτες, και να αυξηθεί η εγρήγορση στον διοικητικό μηχανισμό, θα πρέπει η πρώτη, να αναλαμβάνει τις ευθύνες που της αναλογούν σε περίπτωση αποτυχίας των πολιτικών αλλά και συνάμα να αναζητούνται οι ευθύνες και να καταλογίζονται σε όσους με πράξεις ή παραλείψεις συντηρούν το αίσθημα αναξιοπιστίας αυτής έναντι των διοικουμένων και δεν υλοποιούν εντός των καθορισμένων χρονοδιαγραμμάτων τις προβλεπόμενες ενέργειες.

Η επίκληση της έλλειψης προσωπικού, που κατ' επανάληψη προβλήθηκε από τη Δ.Δ. κατά την εκπόνηση της παρούσας εργασίας, δεν αποτελεί δικαιολογητικό λόγο, όταν οι τυχόν ελλείπουσες θέσεις θα μπορούσαν να καλυφθούν με εσωτερική μετακίνηση υπαλλήλων ή και από άλλους δημόσιους φορείς που υπερκαλύπτουν τις ανάγκες τους. Η παροχή επίσης κινήτρων στους υπαλλήλους θα βοηθούσε στην καλύτερη αντιμετώπιση των υπαρχόντων προβλημάτων και σε κάθε περίπτωση η συνεχής και επικαιροποιημένη ουσιαστική επιμόρφωσή τους στο αντικείμενο ευθύνης τους θα μπορούσε να συμβάλλει τα μέγιστα.

Επιπροσθέτως η υιοθέτηση μηχανισμών μετα-κυβέρνησης (metagovernance) είναι επιβεβλημένη, ώστε να εξασφαλιστεί η συμβατότητα και η συνοχή μεταξύ των διαφορετικών διακυβερνήσεων οπότε οι δημόσιες πολιτικές να ασκούνται ανεξάρτητα από την εκλογή του εκάστοτε πολιτικού κόμματος.

Για το ειδικότερο ζήτημα της αγροτικής ανάπτυξης, πέρα από τις αρχές που περιγράφονται παραπάνω και οφείλουν να έχουν μια οριζόντια διάσταση σε όλες τις

πολιτικές, πρέπει να αντιμετωπιστούν τα χρόνια και ιδιαίτερα έντονα προβλήματα του τομέα.

Ένα εξ αυτών είναι άμεσα συνδεδεμένο με το θέμα της παρούσης διπλωματικής και αφορά την γήρανση του αγροτικού πληθυσμού που θα μπορούσε να αντιμετωπισθεί με την ανάδειξη των δυνατοτήτων και ευκαιριών που θα σήμαινε η ενασχόληση των νέων με τον πρωτογενή τομέα και η δυνατότητα αξιοποίησης από μέρους τους των σύγχρονων χρηματοδοτικών εργαλείων.

Αυτό πρέπει να συνδεθεί επίσης με την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας υπό το πρίσμα μιας νέας κουλτούρας που μπορεί να συμβεί με δύο κρίσιμες παρεμβάσεις. Η μία αφορά στην εκπαίδευση τόσο των νέων γεωργών όσο και όλων των εμπλεκομένων από την πλευρά της διοίκησης και την ανάδειξη των δυνατοτήτων αξιοποίησης της τεχνολογίας και καινοτομίας στην αγροτική καλλιέργεια και η άλλη, στην παροχή εκ μέρους του κράτους, ενός ασφαλούς, σταθερού, αποτελεσματικού και εγγυημένου πλαισίου κανόνων που θα διασφαλίσει την αναγκαία εμπιστοσύνη απέναντι στον διοικητικό μηχανισμό, που από απλός διεκπεραιωτής και διαχειριστής μιας γραφειοκρατικής διαδικασίας οφείλει να καταστεί σύμβουλος και αρωγός του γεωργού.

6.4 Επίλογος

Λέγεται ότι στις μέρες μας δεν υπάρχει πρωτογενής ανακάλυψη. Πως τα πάντα έχουν ξαναειπωθεί. Δεν γνωρίζουμε σε τι βαθμό ισχύει αυτό σε σχέση με τα ευρήματα της παρούσης διπλωματικής. Προφανώς και πολλά εκ των στοιχείων που προέκυψαν είναι γνωστά είτε από διαίσθηση, είτε από άλλες προηγούμενες έρευνες. Αυτό που όμως αντικειμενικά έχει να εισφέρει η παρούσα εργασία, είναι το γεγονός ότι είναι εντοπισμένη σε ένα ανθρωπογεωγραφικό χώρο και ένα συγκεκριμένο θέμα. Αυτό των νέων γεωργών και της δημόσιας διοίκησης της Αργολίδας. Υπ' αυτήν την έννοια, τα ευρήματα αποκτούν βαρύνουσα και μοναδική αξία, καθώς δεν πρόκειται για μία έρευνα που έγινε κάπου, γενικώς, αλλά αφορά μια συγκεκριμένη κοινωνία, σε έναν συγκεκριμένο χώρο, μια συγκεκριμένη -ιδιαίτερα κρίσιμη για την πατρίδα μας- χρονική στιγμή και για ένα εξέχον ζήτημα, αυτό της γεωργίας.

Αν μου επιτρέπεται μια αυτοαξιολόγηση, θα έλεγα πώς η εργασία αυτή μπορεί να αξιοποιηθεί ποικιλοτρόπως. Αφενός από την δημόσια διοίκηση, για να ανοίξει ένας διάλογος επί του πρακτέου. Αφετέρου, για επόμενους ερευνητές, καθώς θα έχουν μια αρχική βάση δεδομένων για να εμβαθύνουν και να προεκτείνουν το θέμα. Κάνοντας μια ανασκόπηση της όλης διαδικασίας και αυτού του υπέροχου, και επίπονου οφείλω να ομολογήσω, ερευνητικού ταξιδιού, παρατηρώ ότι τα ευρήματα της έρευνας δημιουργούν νέα ερωτήματα-προκλήσεις, όπως, το πώς μπορούν να υλοποιηθούν οι προτάσεις που τέθηκαν.

Αναλογίζομαι, ότι για να συμβούν αλλαγές, θα πρέπει να αναληφθούν πρωτοβουλίες. Και εδώ, θα αναδειχθεί πιθανόν το διαχρονικό δίλλημα σχετικά με το ποιος ευθύνεται, ή έχει την αρμοδιότητα για αυτές τις μεταρρυθμίσεις. Είναι ένα ζήτημα πολιτικής ευθύνης, ή ένα εσωτερικό -σε μεγάλο βαθμό- ζήτημα της ίδιας της διοίκησης και των ανθρώπων που την στελεχώνουν; Και εν τέλει, πώς μπορεί να σπάσει ο φαύλος κύκλος και να μπει η χώρα σε ένα σύγχρονο μοντέλο και ρυθμό διακυβέρνησης, που όλοι θεωρητικά αντιλαμβανόμαστε την ανάγκη αλλαγής του αλλά, όταν καλούμαστε να μετάσχουμε ως διοικούντες, γινόμαστε και εμείς μέρος του «συστήματος»; Η υπέρβαση αυτής της πεπατημένης αποτελεί για εμένα μία προσωπική πρόκληση και ευελπιστώ ότι η παρούσα ερευνητική εργασία θα αποτελέσει το εργαλείο για περαιτέρω πρωτοβουλίες και δράσεις.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α΄

ΕΡΕΥΝΑ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ-ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΕΡΕΥΝΑ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ- ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

*Required

«Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΣΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΚΟΙΝΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ. Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΓΕΩΡΓΩΝ ΣΤΗΝ ΑΡΓΟΛΙΔΑ»

Αξιότιμη/η κύριε/α

Ονομάζομαι Θεοδοσία Ταντάρου και είμαι μεταπτυχιακή φοιτήτρια του προγράμματος "Διακυβέρνηση και Δημόσιες Πολιτικές", του Τμήματος Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου.

Στο πλαίσιο εκπόνησης της διπλωματικής μου εργασίας, σας απευθύνω το παρόν ερωτηματολόγιο και σας παρακαλώ να το συμπληρώσετε.

Το ερωτηματολόγιο είναι ανώνυμο.

Ως "Πηγή" των πληροφοριών θα αναφερθεί μόνον ο τίτλος της υπηρεσίας, όπως εσείς θα τον συμπληρώσετε στο ανάλογο πεδίο.

Με εκτίμηση,

Θεοδοσία Ταντάρου

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
"ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ"

ΔΗΜΟΣΙΑ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΠΟΥ ΑΠΑΝΤΑ

1. ΤΙΤΛΟΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ *

ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

2. Πόσα είναι τα στελέχη της υπηρεσίας που ασχολούνται με τα προγράμματα των Νέων Γεωργών την τρέχουσα περίοδο κατ' αποκλειστικότητα;

---

3. Πόσα είναι τα στελέχη της υπηρεσίας που ασχολούνται με τα προγράμματα των Νέων Γεωργών την τρέχουσα περίοδο περιστασιακά;

---

4. Τα στελέχη της υπηρεσίας που ασχολούνται την τρέχουσα περίοδο με τα προγράμματα Νέων Γεωργών κατ' αποκλειστικότητα έχουν λάβει κάποια ειδική εκπαίδευση;

Mark only one oval.

Ναι

Όχι

ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΑ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ 1986-1989

5. Πόσοι Νέοι Γεωργοί εντάχθηκαν στο Πρόγραμμα Νεοεισερχόμενων Γεωργών (Πριμ Πρώτης εγκατάστασης) των Μ.Ο.Π. (1986-1989) στην Αργολίδα;

---

6. Πόσοι Νέοι Γεωργοί ΠΟΥ εντάχθηκαν στο Πρόγραμμα Νεοεισερχόμενων Γεωργών (Πριμ Πρώτης εγκατάστασης) των Μ.Ο.Π. (1986-1989) στην Αργολίδα, ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΑΝ επιτυχώς 100% το πρόγραμμα;

---

7. Γνωρίζει η υπηρεσία αν οι Νέοι Γεωργοί που εντάχθηκαν στο Πρόγραμμα Νεοεισερχόμενων Γεωργών (Πριμ Πρώτης εγκατάστασης) των Μ.Ο.Π. (1986-1989) στην Αργολίδα είναι ακόμη ενεργοί;

Mark only one oval.

- ΝΑΙ
 ΟΧΙ

A' Κ.Π.Σ. 1989-1993

8. Πόσοι Νέοι Γεωργοί εντάχθηκαν στο Πρόγραμμα Νεοεισερχόμενων Γεωργών (Πριμ Πρώτης εγκατάστασης) του Α' Κ.Π.Σ. (1989-1993) στην Αργολίδα;

---

9. Πόσοι Νέοι Γεωργοί ΠΟΥ εντάχθηκαν στο Πρόγραμμα Νεοεισερχόμενων Γεωργών (Πριμ Πρώτης εγκατάστασης) του Α' Κ.Π.Σ. (1989-1993) στην Αργολίδα, ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΑΝ επιτυχώς 100% το πρόγραμμα;

---

10. Γνωρίζει η υπηρεσία αν οι Νέοι Γεωργοί που εντάχθηκαν στο Πρόγραμμα Νεοεισερχόμενων Γεωργών (Πριμ Πρώτης εγκατάστασης) του Α' Κ.Π.Σ. (1989-1993) στην Αργολίδα είναι ακόμη ενεργοί;

Mark only one oval.

- ΝΑΙ
 ΟΧΙ

B' Κ.Π.Σ. 1994-1999

11. Πόσοι Νέοι Γεωργοί εντάχθηκαν στο Πρόγραμμα Νεοεισερχόμενων Γεωργών (Πριμ Πρώτης εγκατάστασης) του Β' Κ.Π.Σ. (1994-1999) στην Αργολίδα;

---

12. Πόσοι Νέοι Γεωργοί ΠΟΥ εντάχθηκαν στο Πρόγραμμα Νεοεισερχόμενων Γεωργών (Πριμ Πρώτης εγκατάστασης) του Β' Κ.Π.Σ. (1994-1999) στην Αργολίδα, ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΑΝ επιτυχώς 100% το πρόγραμμα;

---

13. Γνωρίζει η υπηρεσία αν οι Νέοι Γεωργοί που εντάχθηκαν στο Πρόγραμμα Νεοεισερχόμενων Γεωργών (Πριμ Πρώτης εγκατάστασης) του Β' Κ.Π.Σ. (1994-1999) στην Αργολίδα είναι ακόμη ενεργοί;

Mark only one oval.

Ναι

Όχι

Γ' Κ.Π.Σ. 2000-2006

14. Πόσοι Νέοι Γεωργοί εντάχθηκαν στο Πρόγραμμα Νεοεισερχόμενων Γεωργών (Πριμ Πρώτης εγκατάστασης) του Γ' Κ.Π.Σ. (2000-2006) στην Αργολίδα;

---

15. Πόσοι Νέοι Γεωργοί ΠΟΥ εντάχθηκαν στο Πρόγραμμα Νεοεισερχόμενων Γεωργών (Πριμ Πρώτης εγκατάστασης) του Γ' Κ.Π.Σ. (2000-2006) στην Αργολίδα, ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΑΝ επιτυχώς 100% το πρόγραμμα;

---

16. Γνωρίζει η υπηρεσία αν οι Νέοι Γεωργοί που εντάχθηκαν στο Πρόγραμμα Νεοεισερχόμενων Γεωργών (Πριμ Πρώτης εγκατάστασης) του Γ' Κ.Π.Σ. (2000-2006) στην Αργολίδα είναι ακόμη ενεργοί;

Mark only one oval.

Ναι

Όχι

Π.Α.Α. 2007-2013

17. Κατά την περίοδο κατάρτισης του Π.Α.Α. 2007-2013 το υπουργείο ζήτησε την γνώμη και την εμπειρία της υπηρεσίας σχετικά με τα προγράμματα Νέων Γεωργών;
Mark only one oval.

Ναι
 Όχι

18. Κατά την περίοδο κατάρτισης του Π.Α.Α. 2007-2013 η υπηρεσία ζήτησε την γνώμη προγενέστερα ενταγμένων Νέων Γεωργών για την κατάρτιση των νέων προγραμμάτων;
Mark only one oval.

Ναι
 Όχι

19. Είχαν την δυνατότητα οι υποψήφιοι στο Μέτρο 112 "ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΝΕΩΝ ΓΕΩΡΓΩΝ" του Π.Α.Α. 2007-2013 να υποβάλλουν ηλεκτρονικά την αίτηση και τα δικαιολογητικά τους;
Mark only one oval.

Ναι
 Όχι

20. Η υπηρεσία παρέχει υποστήριξη στους υποψήφιους για το Μέτρο 112 "ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΝΕΩΝ ΓΕΩΡΓΩΝ" του Π.Α.Α. 2007-2013 για την συμπλήρωση της αίτησής τους;
Mark only one oval.

Ναι
 Όχι

21. Πόσοι Νέοι Γεωργοί εντάχθηκαν στο Μέτρο 112 "ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΝΕΩΝ ΓΕΩΡΓΩΝ" του Π.Α.Α. 2007-2013 στην Αργολίδα;

---

22. Πόσοι Νέοι Γεωργοί ΠΟΥ εντάχθηκαν στο Μέτρο 112 "ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΝΕΩΝ ΓΕΩΡΓΩΝ" του Π.Α.Α. 2007-2013 στην Αργολίδα, ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΑΝ επιτυχώς 100% το πρόγραμμα;

---

23. Ποιό έτος πραγματοποιήθηκε η πρώτη εκπαίδευση για το Μέτρο 112 "ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΝΕΩΝ ΓΕΩΡΓΩΝ" του Π.Α.Α. 2007-2013 στην Αργολίδα;

---

24. Τι προϋπολογισμός υπήρχε για το Μέτρο 112 "ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΝΕΩΝ ΓΕΩΡΓΩΝ" στο Π.Α.Α. 2007-2013 για την Αργολίδα;

---

25. Τι ποσόν απορροφήθηκε έως το 2013 για το Μέτρο 112 "ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΝΕΩΝ ΓΕΩΡΓΩΝ" στο Π.Α.Α. 2007-2013 στην Αργολίδα;

---

26. Πόσες φορές επισκέφθηκε η Υπηρεσία τις αγροτικές εκμεταλλεύσεις των Νέων Γεωργών που εντάχθηκαν στο Μέτρο 112 "ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΝΕΩΝ ΓΕΩΡΓΩΝ" του Π.Α.Α. 2007-2013 της Αργολίδας για συμβουλευτική σχετικά με το πρόγραμμα (όχι για έλεγχο);

Mark only one oval.

- 1 έως 3
 Περισσότερες από 3
 Καμία

27. Με ποιό τρόπο αξιολόγησε η υπηρεσία, την αποτελεσματικότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών της στους Νέους Γεωργούς σχετικά με το Μέτρο 112 "ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΝΕΩΝ ΓΕΩΡΓΩΝ" του Π.Α.Α. 2007-2013;

Mark only one oval.

- Με ερωτηματολόγιο προς τους Νέους Γεωργούς.
 Με συνεντεύξεις με τους Νέους Γεωργούς
 Άλλο
 Δεν αξιολόγησε

28. Αν η απάντηση στην προηγούμενη ερώτηση ήταν "ΆΛΛΟ", παρακαλώ περιγράψτε;

Π.Α.Α. 2014-2020

29. Κατά την περίοδο κατάρτισης του Π.Α.Α. 2014-2020 το υπουργείο ζήτησε την γνώμη και την εμπειρία της υπηρεσίας σχετικά με τα προγράμματα Νέων Γεωργών;

Mark only one oval.

- Ναι
 Όχι

30. Κατά την περίοδο κατάρτισης του Π.Α.Α. 2014-2020 η υπηρεσία ζήτησε την γνώμη προγενέστερα ενταγμένων Νέων Γεωργών για την κατάρτιση των νέων προγραμμάτων;

Mark only one oval.

- Ναι
 Όχι

31. Μπορούν οι υποψήφιοι για το υπομέτρο 6.1 «Εγκατάσταση Νέων Γεωργών» στο Π.Α.Α. 2014-2020 να υποβάλλουν ηλεκτρονικά την αίτηση και τα δικαιολογητικά τους;

Mark only one oval.

- Ναι
 Όχι

32. Η υπηρεσία παρέχει υποστήριξη στους υποψήφιους για το υπομέτρο 6.1 «Εγκατάσταση Νέων Γεωργών» στο Π.Α.Α. 2014-2020 για την συμπλήρωση της αίτησής τους;

Mark only one oval.

- Ναι
 Όχι

33. Υπάρχει ένα στρατηγικό σχέδιο που έχει εκπονήσει η υπηρεσία, το υπουργείο ή άλλος δημόσιος φορέας, που να παρέχει υποστήριξη στους υποψήφιους για το υπομέτρο 6.1 «Εγκατάσταση Νέων Γεωργών» στο Π.Α.Α. 2014-2020 για την κατάρτιση του επιχειρηματικού τους πλάνου;

Mark only one oval.

- Ναι
 Όχι

34. Τι προϋπολογισμός προβλέπεται στο υπομέτρο 6.1 «Εγκατάσταση Νέων Γεωργών» στο Π.Α.Α. 2014-2020 στην Αργολίδα;

_____

35. Πόσες αιτήσεις είχαν υποβληθεί έως τον Ιούνιο του 2017 στο υπομέτρο 6.1 «Εγκατάσταση Νέων Γεωργών» στο Π.Α.Α. 2014-2020 στην Αργολίδα;

_____

36. Πόσες αιτήσεις είχαν εγκριθεί έως τον Ιούνιο του 2017 στο υπομέτρο 6.1 «Εγκατάσταση Νέων Γεωργών» στο Π.Α.Α. 2014-2020 στην Αργολίδα;

_____

37. Τι ποσόν έχει αποδοθεί έως τον Σεπτέμβριο του 2017 για το υπομέτρο 6.1 «Εγκατάσταση Νέων Γεωργών» στο Π.Α.Α. 2014-2020 στην Αργολίδα;

_____

38. Με ποιό τρόπο αξιολογεί η υπηρεσία, την αποτελεσματικότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών της στους Νέους Γεωργούς για το υπομέτρο 6.1 «Εγκατάσταση Νέων Γεωργών» στο Π.Α.Α. 2014-2020;

Mark only one oval.

- Ερωτηματολόγιο προς τους Νέους Γεωργούς.
 Συνεντεύξεις με τους Νέους Γεωργούς
 Άλλο
 Δεν αξιολογεί

39. Αν η απάντηση στην προηγούμενη ερώτηση ήταν "ΆΛΛΟ", παρακαλώ περιγράψτε;

Σας ευχαριστώ πολύ.

Powered by
 Google Forms

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β΄

ΕΡΕΥΝΑ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ-ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΝΕΩΝ ΓΕΩΡΓΩΝ

ΕΡΕΥΝΑ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ- ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΝΕΩΝ ΓΕΩΡΓΩΝ

*Required

«Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΣΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΚΟΙΝΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ. Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΓΕΩΡΓΩΝ ΣΤΗΝ ΑΡΓΟΛΙΔΑ»

Αξιότιμε/η κύριε/α

Ονομάζομαι Θεοδοσία Ταντάρου και είμαι μεταπτυχιακή φοιτήτρια του προγράμματος "Διακυβέρνηση και Δημόσιες Πολιτικές", του Τμήματος Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου.

Στο πλαίσιο εκπόνησης της διπλωματικής μου εργασίας, σας απευθύνω το παρόν ερωτηματολόγιο και σας παρακαλώ να το συμπληρώσετε.

Το ερωτηματολόγιο είναι ανώνυμο.

Με εκτίμηση,

Θεοδοσία Ταντάρου

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
"ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ"

Α) ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ - ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

1. Ηλικία *

Mark only one oval.

- Έως 40 ετών
- Από 41 έως 55
- Από 56 έως 65
- Ανω των 65

2. Εκπαίδευση *

Mark only one oval.

- Δημοτικό
- Γυμνάσιο
- Λύκειο
- Ι.Ε.Κ.
- Τ.Ε.Ι.
- Πανεπιστήμιο
- Μεταπτυχιακό

3. Οικογενειακή Κατάσταση *

Mark only one oval.

- Άγαμος
- Έγγαμος

4. Αριθμός παιδιών (Αν είστε έγγαμος)

Mark only one oval.

- 1 παιδί
- 2 παιδιά
- Τρίτεκνος
- Πολύτεκνος

5. Τόπος Διαμονής *

Mark only one oval.

- Αγροτική Περιοχή (κάτω των 5.000 κατοίκων)
- Αστική Περιοχή

Β) ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

6. Δραστηριότητα στον πρωτογενή τομέα *

Mark only one oval.

- Αγροτική
- Κτηνοτροφική
- Μικτή
- Αλιευτική
- Άλλη

7. Είστε κατά κύριο επάγγελμα γεωργός; *

Mark only one oval.

- Ναι
- Όχι

8. Οίη σύζυγος απασχολούνται στην αγροτική εκμετάλλευση;

Mark only one oval.

- Ναι
- Όχι

9. Τα παιδιά απασχολούνται στην αγροτική εκμετάλλευση;

Mark only one oval.

- Ναι
- Όχι

10. Άλλες δραστηριότητες

Tick all that apply.

- Αγροτουρισμός
- Μεταποίησης αγροτικών/κτηνοτροφικών προϊόντων
- Πωλήσεις στις λαϊκές αγορές
- πωλήσεις μέσω διαδικτύου
- Απευθείας πωλήσεις στους καταναλωτές
- Άλλο

Γ) ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΝΕΩΝ ΓΕΩΡΓΩΝ

11. Σε ποιο πρόγραμμα Νέων Γεωργών (Ν.Γ.) έχετε ενταχθεί; *

Mark only one oval.

- Μ.Ο.Π. 1986-1989
- Α' Κ.Π.Σ. 1989-1993
- Β' Κ.Π.Σ. 1994-1999
- Γ' Κ.Π.Σ. 2000-2006
- ΜΕΤΡΟ 112 Π.Α.Α. 2007-2013
- ΥΠΟΜΕΤΡΟ 6.1. Π.Α.Α. 2014-2020

12. Η εκπαίδευση για το πρόγραμμα Ν.Γ. έγινε στα προγραμματισμένα χρονικά όρια ή καθυστέρησε; *

Mark only one oval.

- Έγινε στα προγραμματισμένα χρονικά όρια.
- Καθυστέρησε.

13. Οι πληρωμές του προγράμματος έγιναν μέσα στα προγραμματισμένα χρονικά όρια ή καθυστέρησαν; *

Mark only one oval.

- Έγιναν στα προγραμματισμένα χρονικά όρια.
- Καθυστέρησαν

14. Το ποσόν που λάβατε ήταν αυτό που προβλεπόταν από την προκήρυξη του προγράμματος ή μειωμένο; *

Mark only one oval.

- Ήταν αυτό που προβλεπόταν.
- Ήταν μειωμένο.

15. Για την αίτηση και τον φάκελο που υποβάλλατε στο πρόγραμμα Ν.Γ. χρησιμοποιήσατε εξωτερικό σύμβουλο επ' αμοιβή; *

Mark only one oval.

- Ναι
- Όχι

20. Θα συμβουλευόσατε ένα Νέο Γεωργό να ενταχθεί σε πρόγραμμα επιδότησης "Νέων Γεωργών"; *

Mark only one oval.

- Ναι
- Όχι
- Ίσως
- Δεν ξέρω-Δεν απαντώ.

Σας ευχαριστώ

Powered by
 Google Forms

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική

Αλεξόπουλος, Α. (2007), *Ειδικά Θέματα Κρατικών Πολιτικών*, Εκδόσεις Τμήματος Πολιτικής Επιστήμης Πανεπιστημίου Κρήτης, Κρήτη.

Babbie, E. (2011), *Εισαγωγή στην κοινωνική έρευνα*, Εκδόσεις Κριτική Α.Ε, Αθήνα.

Bell J. (1997), *Μεθοδολογικός Σχεδιασμός Παιδαγωγικής και Κοινωνικής Έρευνας*, Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα.

Βακάκης Φ. (2013), *Διαχρονική εξέλιξη των οικονομικών μεγεθών που προσδιορίζουν το γεωργικό εισόδημα*, Αυτοέκδοση, Αθήνα.

Γεωργίου, Β. (2012), *Η Δημόσια Διοίκηση στην Κύπρο, Διοικητικό Δίκαιο, Νομολογία και εισαγωγή στη Διοικητική Επιστήμη*, Εκδόσεις Εν Τύποις, Λευκωσία.

Ε.Ε. (2016), *Ενοποιημένες αποδόσεις της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, ΕΕ C 59 της 7.6.2016

ΕΛ.ΣΤ.Α. (2009), *Απογραφή Γεωργίας - Κτηνοτροφίας έτους 2009*

Περιφέρεια Πελοποννήσου (2012), *Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιφέρειας Πελοποννήσου-Παράρτημα υφιστάμενης κατάστασης*, σελ. 66.

Περιφέρεια Πελοποννήσου (2012), *Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιφέρειας Πελοποννήσου-κεντρικό τεύχος*.

Ευρωπαϊκή Ένωση (2015), *Γεωργία*, Εκδόσεις Ευρωπαϊκής Ένωσης, Βρυξέλλες.

Ζαφειρόπουλος Κ. (2005), *Πως Γίνεται μια Επιστημονική Εργασία*, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα.

Κασίμης Χ, Ζωγραφάκης Σ. (2014), *Κρίση και Επιστροφή στη Γεωργία*, Υπό έκδοση συλλογικό, προδημοσίευση AGRENDA, 27.7.2014, Αθήνα.

Κούρου, Ι.Π. (2012), *Διερεύνηση των επιδράσεων από την εφαρμογή του μέτρου των άμεσων εισοδηματικών ενισχύσεων στην Ελλάδα μετά το 2013 σύμφωνα με το προτεινόμενο πλαίσιο κοινής πολιτικής για τη γεωργία*, Μεταπτυχιακή Εργασία, Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Λαδή, Σ. & Νταλάκου, Β. (2008), *Δημόσια διοίκηση και πολιτική. Εισαγωγή στη δημόσια διοίκηση και τη δημόσια πολιτική*, Εκδόσεις Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα.

Λαδή, Σ. (2017) *Αξιολόγηση και Δημόσια Διοίκηση*, Εκδόσεις Prorata, Αθήνα.

Μακρυδημήτρης Α. (1999), *Διοίκηση και Κοινωνία-Η δημόσια διοίκηση στην Ελλάδα*, Εκδόσεις Θεμέλιο, Αθήνα.

Μακρυδημήτρης Α. (2010), *Δημόσια Διοίκηση. Στοιχεία διοικητικής οργάνωσης* 4^η έκδοση Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα.

Μανιάτης Α. (2010) *Δημόσια διοίκηση και Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης*, Ιδιωτική έκδοση, Αθήνα.

Μαργαρά Θ και Γουσέτη Ι. (2009), *Μεθοδολογία Κοινωνικής Έρευνας-διδακτικές σημειώσεις*, αυτοέκδοση, Μεσολόγγι.

Μήλλιου, Χ. (2014) *Κοινή Αγροτική Πολιτική*, Εκδόσεις Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα.

Μιχαλόπουλος, Ν. (2008), *Η Δημόσια Διοίκηση στην εποχή των αποτελεσμάτων*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα.

Παρασκευόπουλος, Ι. Ν., (1993), *Μεθοδολογία επιστημονικής έρευνας*, Εκδόσεις Αθηνά, Αθήνα.

Ρουσιάνου Α. (2015), *Κοινή Αγροτική Πολιτική και Αγροτική Ανάπτυξη στην Ελλάδα*, Μεταπτυχιακή Εργασία, Πανεπιστήμιο Πατρών.

Τζακώστα Α. (2010), *Η νέα Κοινή Αγροτική Πολιτική στην Ελλάδα. Εφαρμογές και επιπτώσεις*, Τελική Εργασία, Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης, Αθήνα.

Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων, (2009) *πρόσκληση Μέτρου 112*, αρ. πρωτ. 1424.

Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων, (2016) *πρόσκληση Υπομέτρου 61*, αρ. πρωτ. 8837.

Φίλιας, Β. (γενική εποπτεία), (1977), *Εισαγωγή στη Μεθοδολογία και τις τεχνικές των Κοινωνικών Ερευνών*, Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα.

Χαλκιάς Μ., Μανωλέσου Α., Λάλου Π. (2015), *Μεθοδολογία Έρευνας και Εισαγωγή στη Στατιστική Ανάλυση Δεδομένων με το IBM SPSS statistics*, Εκδόσεις Συνδέσμου Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, Αθήνα.

Ξενόγλωσση

Doran, G. T. (1981), *There's a S.M.A.R.T. way to write management's goals and objectives*, Management Review, AMA FORUM, 70 (11): 35–36.

European Union (2012), *The Common Agricultural Policy*, Publications of the European Union, Luxembourg.

Eurostat (2015), *Farm Structure Survey 2013*, Eurostat-the statistical office of the European Union, Brussels.

Howlett, M., & Ramesh M. (2003), *Studying Public Policy: Policy Cycles and Policy Subsystems*, Second Edition, Oxford University Press, Canada.

Hughes, O. (2012) *Public Management and Administration*, 4th Edition, επιμ. Palgrave MacMillan, New York.

Kontogeorgos, A., Michailidis, A., Chatzitheodoridis, F., Loizou, E. (2014), “New Farmers” a Crucial Parameter for the Greek Primary Sector: Assessments and Perceptions, *Procedia Economics and Finance*, p. 333-341.

OECD (2006), *The new rural paradigm: Policies and governance*, OECD, Paris.

Klonaris, S., Vlachos, G. (2012), *The Politics of CAP: The case of Greece*, Dept. of Agricultural Economics and Rural Development, Agricultural University of Athens, Athens.

Potter, C., Tilzey, M. (2005), *Agricultural policy discourses in the European post-Fordist transition: neoliberalism, neomercantilism and multifunctionality*, *Progress in Humran Geography*, 29(5), 581-600.

Sertöz, G. (2014), *The critique of common agricultural policy of the European Union*, *Law & Justice Review*, 5(9), 217-232.

World Economic Forum (2012), *The Global Competitiveness Report*, 2016-2017, p. 190.

Διαδικτυακοί Τόποι / Ιστοσελίδες

European Commission, (2017α). *Cross-compliance*. Ανακτήθηκε από: https://ec.europa.eu/agriculture/direct-support/cross-compliance_en [Πρόσβαση 12 Ιουλίου 2017].

European Commission, (2017β). *Τελευταίες ειδήσεις*. Ανακτήθηκε από: https://ec.europa.eu/agriculture/index_el [Πρόσβαση 12 Ιουλίου 2017].

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, (2016). *Η ΚΓΠ στη χώρα σας: Ελλάδα*. Ανακτήθηκε από: https://ec.europa.eu/agriculture/sites/agriculture/files/cap-in-your-country/pdf/el_el.pdf [Πρόσβαση 12 Ιουλίου 2017].

ThisNation.com FREE Online Textbook. Ανακτήθηκε από: <http://www.thisnation.com/> [Πρόσβαση 10 Ιουλίου 2017].

Η αρχή της επικουρικότητας. Ανακτήθηκε από: http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/el/FTU_1.2.2.pdf [Πρόσβαση 18 Ιουλίου 2017].

Κούκουλης, Γ., Χλιούμης, Γ. (2015). *Η νέα Κοινή Αγροτική Πολιτική, 2015-2020*. Ανακτήθηκε από: goo.gl/K2nuiG [Πρόσβαση 28 Ιουλίου 2017].

Πανεπιστήμιο Κύπρου. Πανεπιστημιακό Κέντρο Ερευνών Πεδίου. Ανακτήθηκε από: <http://www.ucy.ac.cy/pakepe/el/research-services/research-kind> [Πρόσβαση 18 Ιουνίου 2017].

Πανεπιστήμιο Πειραιώς. Βιβλιοθήκη: Μεθοδολογία έρευνας, [online] Διαθέσιμο στη δ/νση: http://www.lib.unipi.gr/files/Stratigikes_Anazitisis_Pliroforiakon_Pigon/.pdf [Πρόσβαση 8 Ιουνίου 2017].

Πρώτο Θέμα (2017). *Παυλόπουλος: Χωρίς μεταρρύθμιση στη Δημόσια Διοίκηση δεν υπάρχει έξοδος από την κρίση.* Διαθέσιμο στη δ/νση: <http://www.protothema.gr/politics/article/666124/paulopoulos-horis-metarruthmisi-sti-dimosia-dioikisi-den-uparhei-exodos-apo-tin-krisi/> [Πρόσβαση 13 Ιουλίου 2017].

Συνήγορος του πολίτη, (2017). Ετήσια Έκθεση: Η δημόσια διοίκηση στην κρίση. Διαθέσιμο στη δ/νση: goo.gl/tRqbxj [Πρόσβαση 12 Ιουλίου 2017].

Συνήγορος του πολίτη, (2017). Ετήσια Έκθεση: Η δημόσια διοίκηση στην κρίση, [online] https://www.synigoros.gr/?i=kdet.el.ehtisies_ektheseis_documents.93988 [Πρόσβαση 12 Ιουλίου 2017].

Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων (2017). Κοινή Αγροτική Πολιτική του ΥπΑΑΤ. Ανακτήθηκε από: <http://www.minagric.gr/index.php/el/the-ministry-2/agricultural-policy/koinagrotropolitik> [Πρόσβαση 12 Ιουλίου 2017].